

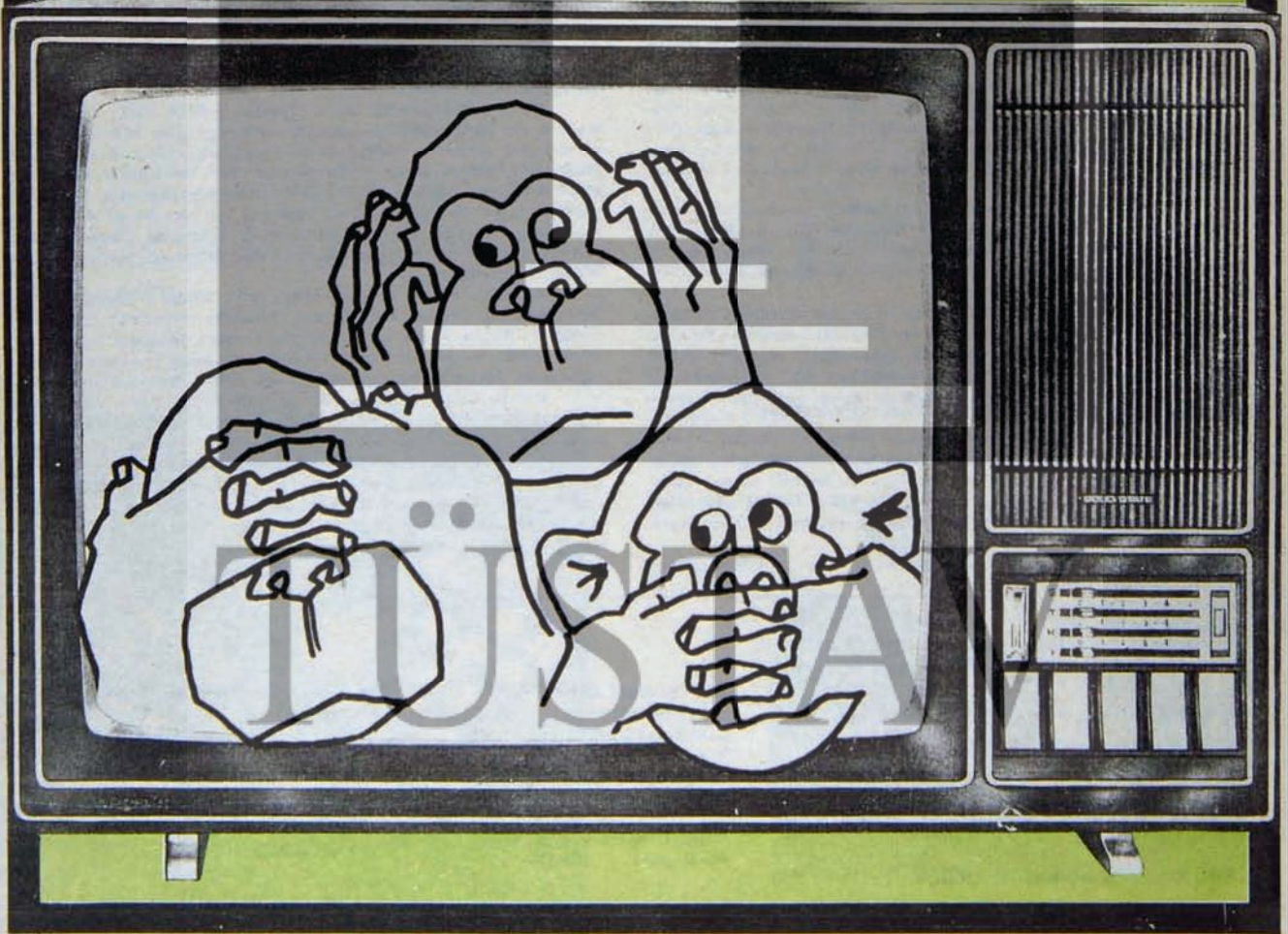
...gilmat
tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASI
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ - SAYI : 34 - 2 ARALIK 1975 5 TL.

TRT MÜCADELESİNDE TERS DÜŞENLER

FAŞİSTLER TECRİT EDİLMELİDİR

23 Kasım 1975 tarihinde Ankara'da toplanan Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulu, öğrenci olayları ve faşist terimisi karşısında gençliğin güncel görevleri ile ilgili olarak bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, Türkiye İşçi Partisi Programında İlerici gençlik hareketinin genel konumunu belirleyen bölüme yer verildikten sonra bugünkü durumun değerlendirilmesine geçilmektedir. TİP bildirisinin bir özeti aşağıda veriyoruz:

ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BUGÜNKÜ DURUMU

Öğrenci gençliğin bilinçlenmiş, politikleşmiş kesiminin büyük çoğunluğu 12 Mart döneminden ve o dönemin deneylerinden yararlanarak hesapsız 'ylem'lerle, ani silahlı çıkışlarla devrimci mücadelenin yürütülemeyeceğini, sonuç alınamayacağını anlamış görünmektedirler. Bugün kesinlikle ilerici solcu öğrenci grupların silahlı baskınları, çatışmaları durumu yoktur. Yalnızca, öğrenci kesiminde küçük bir azınlık olan, ancak görükları destekten cüret alan sağcı faşist grupların silahlı zorbalıkları vardır. Bu durum ilerici kesimi nefis müdafasına itmekte, saldırganlara karşı başarılı olabilmek için aynı mücadele araçlarını kullanma eğilimi yaratmaktadır. İstenilen de budur. İlerici gençlik hareketinin sağlıklı yönde gelişimini engellemek, faşist terimisi yeni gerekçeler hazırlamak, 12 Mart öncesi kargaşalık ortamı yeniden yaratılmak istenmektedir.

HEDEF VE TAKTİK NE OLMALIDIR?

İlerici, devrimci gençliğin hedef ve taktiği, gençlik üzerinde oynanan oyunun gözler önüne serilmesine yönelik olmalıdır. Bu amaçla, küçük bir

azınlık oluşturan faşist zorbalara tecrit edilmiş duruma getirilmeli, bunlarla üniversite yönetimi ve devletin kolluk kuvvetleri başbaşa bırakılmamalıdır. İlerici devrimci gençlik, faşistlerle aynı düzeyde çatışmayı reddetmelidir. Böylece faşistlerin küçük bir azınlıktan ibaret oldukları ve silahlı saldırılarını yalnızca onlardan geldiği açıkça ortaya çıkacak, faşistler etkisizleştirilebilecektir.

Savaşta, düşmanın istediği yerde ve koşullarda meydan muharebesi verilmesi düşünülemez. Gerektiğinde geri de çekilebilir. Çünkü amaç, her ne pahasına olursa olsun düşmanın istediği koşullarda savaş kabul etmek değil, sonunda savaş kazanmak, düşmanı kesin olarak dize getirmektir. Savaşın bu kuralları, toplumsal mücadele için de aynen geçerlidir.

ÖĞRENCİ KİTLESİ FAŞİSTLERE KARŞI BİRLEŞTİRİLMELİ

Faşist zorbalara karşı mücadele taktiği yalnızca silahlı saldırı durumlarında geri çekilmeden ibaret değildir. Faşistleri tecrit edebilmek için büyük öğrenci kitlesini onlara karşı birleştirmek gerekmektedir. Bu kitle ardi arkası gelmeyen baskınlardan, saldırılardan tedirginler. Baskınların, saldırıların kesilmesi, yurtlarda ve üniversitelerde normal yaşam ve öğrenim şartlarının sağlanması hedefleri etrafında bu kitle birleştirilip harekete geçirilebilir. Yapılması gereken budur. Unutulmamalıdır ki, en etkin mücadele aracı, disiplinli, birleşik kitle hareketidir.

ASIL HEDEF: DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE

Bu ilk dayanışma ve birleşme düzeyinden

sonra öğrenci kitlesi demokratik üniversite hedefine yönelik örgütlenme düzeyine doğru kanalize edilebilir. Toplumdaki genel demokratikleşme ve ilerleme mücadelesinin öğrenci kesiminde belirliği böyle olacaktır. Öncelikle kendi kitlesinin özlemlerine sorunlarına çözümler öneren ve bunun için çalışan bir kitle örgütü ancak, kitlesini örgüte kazanıp yönlendirecek gerçek bir kitle örgütü olabilir; ve gerçek bir kitle hareketi yaratabilir.

Kitle örgütleri siyasal parti değildir, ilerici demokratik mücadeleye asıl, kendi alanlarında üzerlerine düşen görevleri başarıyla katkıda bulunurlar.

Emperyalizm, faşizm ve gericilik, toplumun her kesimine yansır. Kitle örgütleri ve bu arada gençlik örgütleri, kendi kesimlerindeki bu yansımaları karşı mücadele ederek emperyalizme, faşizme ve gericiliğe karşı en etkili mücadeleyi vermiş olurlar. Bu çeşitli alan ve kesimlerdeki mücadeleler birbirleriyle bütünleşerek bir devrimci dalga oluşturur. Bu uyum ve bütünleşmeyi sağlamak ise işçi sınıfı partisinin görevidir.

SOSYALİST GENÇLİĞİN BÜYÜK SORUMLULUĞU

Bu durumda en büyük görev ve sorumluluk partili ya da partisiz sosyalist gençliğe düşmektedir. Yukarıda saydığımız mücadele çizgisi ve hedefleri için ön planda rol oynayacaklar sosyalist gençler olacaktır. Hem faşist zorbalara tahriklerine kapılmaksızın, hem de, 12 Mart döneminden sonra etkinlikleri çok azalmış olmakla birlikte çeşitli grupçuklar halinde aktifliklerini sürdürmeye çalışan "goşist" unsurların kendilerine karşı ileri seçeceği suçlamalardan yılmaksızın disiplinli, soğukkanlı tutum ve hareketleriyle kitlelere örnek olacaklardır.

BİR UYARI

GEREKTIĞİNDE "HER ZAMAN BOYKOT" FAKAT HIÇ BİR ZAMAN "BOYKOT İÇİN BOYKOT" DEĞİL

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, sağcı ve ülkücü öğrencilerin çok küçük bir azınlığı oluşturduğu ve küçüklükleri nedeniyle sağcı ve ülkücülerin seçime girme cesaretini bile gösteremedikleri bir yüksek öğretim kurumuna niteliğini taşıyor. Böyle bir yüksek öğretim kurumunda ileri, demokrat ve sosyalist öğrenci kitlesi, son yapılan öğrenci temsilciliğine, iki listeye ayrılmış olarak girdi. Demokrasi İçin Güçbirliği adayları, öğrenci oylarının yüzde otuz ikisini ve Devrimci ODTÜ-DER adayları ve bağımsızlar da geriye kalan oyları aldı. ODTÜ-DER adayları, oy olarak da, temsilci sayısı olarak da çoğunluğu elde etti.

Demokrasi İçin Güçbirliği grubunu, Türkiye İşçi Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi'ne yakın öğrenciler oluşturdu. Liderliği, bunlar yaptılar. Devrimci Grubu ise ODTÜ-DER'in liderliğinde, Maoçular da dahil geriye kalan öğrenci çizgileri meydana getirdi. ODTÜ-DER, seçimlerden sonra yayınladığı bildiride TİP ve CHP'yi mağlup eden "kahramanlar" niteliğini üstlendi.

İsteyen istediği kahramanlığı üstlenebilir. Ancak bundan önce yapılması gereken değerlendirmeler var. Bunlardan ilki, bir bütün olarak ve uzun süre devam eden ODTÜ boykotundan sonra öğrencilerin neden iki gruba ayrılarak seçimlere girdiğidir. Bu soruya cevap bulmadan seçim sonuçlarını değerlendirmek mümkün olmaz.

ODTÜ öğrencileri bir bütün olarak bir boykot düzenleyip sürdürdüler. Haklı istekler etrafında, kütlelerden soyutlanmadan sürdürülen bu başarılı boykot meyvelerini geç de olsa verdi. Gerici ODTÜ yönetimi, öğrenci isteklerini tartışmak üzere masa başına oturmaya razı oldu. Öğretime kaldığı yerden devam edileceğini ilan etti. Öğretim üyeleri, aynı çizgi etrafında demokratik bir üniversite için mücadele etmeye başladı. Bütün bu meyvelerin toplanması sırasında öğrenci kesimi içinde iki eğilim çıktı. Bunlardan birisi, ODTÜ yönetiminin yeni provokasyonlar yapmasına müsaade etmeden mücadeleyi ulaştığı yerden devam ettirmekti. Diğeri ise boykota devam etmek. İki çizgi ortaya çıktı. Birincisi gerektiğinde "her zaman boykot"; diğeri ise, "boykot için boykot." Öğrenci forumu, boykot için boykot eğilimini çok büyük bir çoğunlukla reddetti.

Ayrılık buradan başladı. Şimdi burada yeni bir soru ortaya çıkıyor.

Seçim sonuçları, neden, aynı görünümü vermedi? Bunun cevabı ise şu: ODTÜ öğrencisinin çok büyük bir çoğunluğu "boykot için boykot" eğilimini reddetmekle birlikte, Demokrasi İçin Güçbirliği grubunu anlamakta güçlük çekti. Güçlük, TİP'e yakınlık duyan öğrencilerin, öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaklık duyduğu CHP'ye yakın öğrencilerle belirli ve somut bir görev için güç birliği kumallarından ileri geldi. Bu yüzden "boykot için boykot" eğilimini reddeden bir çok öğrenci ODTÜ-DER listesinden aday oldu ve çok sayıda öğrenci, bu tür adaylara oy verdi. Dolayısıyla seçim sonuçları, oy ve temsilci dağılımının gösterdiğinden çok daha fazla "boykot için boykot" eğiliminin reddine yöneldi.

Bu değerlendirmeden sonra yapılmaması gereken başka değerlendirmeler de var. Bir kez ucuz kahramanlıklardan olduğu kadar, ucuz ithamlardan da sakınmak gerekiyor. Türkiye'nin devrimci pratiği, böyle bir sakınmanın gerekçelerini ortaya koyan örneklerle dolu. 1968'den sosyalist lider ve örgütleri, pasifizm ve ihanetle suçlayan oldu. Suçlamayı yapanlar öğrencilik yıllarını geride bıraktılar. Şu anda bu tür suçlamaları yapanların çoğunluğunun sosyalizmle ilgisi, Londra'da yapılan güzellik yarışmasına gösterdikleri ilgiden fazla değil. Ama suçlanırlar ayakta. Mücadelerine devam ediyorlar.

Böyle bir durum Türkiye'ye özgü değil. Cunhal'ın Özgürlüğüne Şafağı yayımlandı. Öğrenci, niteliği gereği, öğrenmek durumunda. Portekiz'de görülüyor. Zaman zaman aynı suçlamalarla ortaya çıkanların bir bölümü, zaman içinde "elenmiş" durumda. Bir bölümü de Soares'ın arkasında. İhanet cephesinde. Suçlamalarını yapanlar, gelecek günleri düşünmek zorundalar.

Her boykottan korkmak, sağ sapmadır. Boykotu fetiş yapıp, fetiş devrimcilikle özdeşleştirmek ise sol sapma, sağ sapma da, sol sapma da her zaman aynı kökten kaynak alıyor. Türkiye'de de. Sağ sapma, işçi sınıfının demokrasiyi korumadaki gücüne inanmamaktan. Sol sapma, işçi sınıfının sosyalizme yürümedeki gücüne inanmamaktan. Sağ sapma da, sol sapma da zararlı. Ancak güncel koşullar içinde bazan birinin zarar diğeri için asabilen. Demokratik kitle ve örgütlerde sol sapmanın yeniden tezgahlanmaya başlandığı şu günlerde hatırlamakta yarar var.

Y.K.

YURUYUŞ HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAHİBİ:
Nihat SARGIN

ADRES:
Konur Sokak 15/8
Kızılay - Ankara
Tel: 17 45 81

ILAN KOŞULLARI
Arka Kapak Renkli : 7.500 TL
Arka Kapak Siyah Beyaz : 6.000 TL
İç sayfalarda sütun santimi : 20 TL
İç sayfalardaki yayın ilanları % 50 indirimlidir.

Baskı: Daily News Web-Ofset Tesisleri
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
Gönderilen yazı ve fotoğraflar iade edilmez.

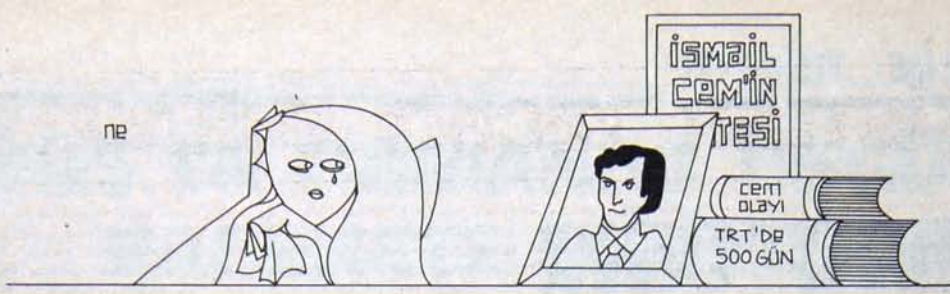
SORUMLU YÖNETMEN:
Taner TUNCEL

İSTANBUL:
Piyerloti Cad. 21/1
Çemberlitaş

İstanbul Dağıtım : FUAT BÜTE
Ege Dağıtım : DATIÇ

ABONE KOŞULLARI:
Yıllık: 200 TL
6 aylık: 100 TL

KAPAK DÜZENİ: İbrahim NİAZIOĞLU

TRT MÜCADELESİNDE TERS DÜŞENLER

YALÇIN KUÇUK

Bugün bir nokta çok açık. Herkes için açık olmalı. Bugün TRT'nin yasal genel müdürünün İsmail Cem olduğundan hiç kimse kuşku duymamalı. Eğer Türkiye'de hukukun üstünlüğü ilkesi bütünüyle ortadan kaldırılmak istenmiyorsa ve Danıştay kararları yürürlüğünü koruduğu sürece, TRT'nin başına İsmail Cem'den başka kimse getirilemez.

Hukukun üstünlüğü ilkesi, bütünlüğü olan bir ilke. Türkiye'de bazı kimseler, siyasi olarak sorumsuz olarak nitelenebilir. Ancak hukukun üstünlüğü ilkesi bütünüyle ortadan kaldırılmadıkça hiç bir kimse hukukun denetiminden kurtulamaz. Bu yüzden bugün Yalçıntaş'tan boşalan yere İsmail Cem'den başka hiç bir kimse atanamaz. Ama hukukun bu basit açıklığına karşın, İsmail Cem'in yerine bir başka atama kararnamesi hazırlanacak olursa, bu kararnamenin altında imzası bulunanların hepsinin hukuk açısından sorumlu olacaklarında kuşku olmamalı.

TRT mücadelesinde ulaşılan şimdiki aşamayı değerlendirmede başlangıç noktası, hukukun üstünlüğü ilkesinin getirdiği açıklık oluyor. Bu açıklığın getirdiği bir başka açıklığı da gözden kaçırmamak gerekiyor. Yalçıntaş'ın TRT genel müdürlüğünü boşaltması, ne MC'yi ne de Yalçıntaş'ın kendisini sorumluluktan kurtarıyor. Nevzat Yalçıntaş, yargı kararlarına rağmen uzunca bir süre bir anayasa kuruluşunu işgal etti. Bir süre sonra bundan vazgeçmek ihtiyacını duyması, uzunca süren işgal olayını ortadan kaldırmıyor.

Nevzat Yalçıntaş'ın TRT'yi işgalden vazgeçmesini, "kişiliğinin iyi çıkması" ile de açıklamak mümkün değil. Çünkü önemli olayları kişilik çeşitlmesiyle açıklamak mümkün değil. Burada, MC Partilerinin ve onların işbaşına getirdiklerinin korku duvarına yaklaştıklarını görmek gerek. Yalçıntaş'ı "korkarak terketti" diye niteleyenlerin Yalçıntaş'ın görevde kalmak için istediği ve hiç bir yasal değeri olmayan bir belgeyi vermekten çekindikleri ortada. Eğer korku varsa, tek değil. Daha yaygın.

Kişilik çeşitlmeleri, olayların gelişiminin önünde yer almıyor. Ancak Yalçıntaş'ın TRT'yi boşaltması, ileride kullanılması planlanan bir kişilik çeşitlmesine katkıda bulunuyor. Yalçıntaş'ın ayrılmasından önce, fakat ayrılacağı haberleri tekrar alevlenince, televizyon ekranlarından seyredilen bir ziyaretçisi oldu. 12 Mart'ın karanlığına en çok katkıda bulunan, 12 Mart'ın zırlı birlikler komutanı, bir emekli general, bir vakfın genel müdürü olarak Yalçıntaş'ı ziyaret etmek ihtiyacını duydum. Vakfı adına, "Ordu-Millet bütünlüğünün" sağlanmasındaki katkılarından dolayı Yalçıntaş'a teşekkürlerini sundu. Güzel bir tablo çizdiler. Solun sevmediği, bir vakıf genel müdürünün beğendiği sağın "kişillik" adamı. Belki gerekebilir. Sağın kişilikli adamına yapılan topluca yatırım burada.

Buraya kadar söylenenler TRT'deki son gelişmelerle ilgili. Fakat TRT'nin bir gerisi, bir de ilerisi var. Şu anda, görünen ilerisi için en doğru sözü sermayenin durum'cusu söyledi. "Kim gelirse gelsin, bundan böyle TRT'yi kimse değiştiremez" mesajlı durum yazdı. Çok doğru yazdı. Sermayenin içinde olanlar zaman zaman çok doğru yazarlar.

Yalçıntaş, Cem TRT'sini neden çok değiştirmede? Neden, bundan sonra gelecek olanlar TRT'yi fazla değiştiremezler? TRT'yi ve yakın geleceğini anlayabilmek için bu sorulara cevap aramak gerekiyor. Bu soruların cevabı da sermayenin ve özellikle sanayi sermayesinin sorunlarında yatıyor. Sorunların bir bölümü, kârlı bir sanayi kolu olan televizyon montajcılığı ile ilgili. Çok sayıda montajcı firma var. Bunlar artan ölçüde televizyon satmak zorundalar. Televizyonu artan ölçüde satabilmek için de televizyon programının belirli bir "niteliği" olması lazım. Sporu bol, magazin yüzeyel olması lazım. Arada sırada "ilerici" programları olması lazım. Olmazsa, seyircileri azalır. Yalçıntaş'ın ilk geldiği zamanlarda olduğu gibi. Seyirciler azalırsa, mevcut televizyon sahipleri televizyonlarını kapatırlarsa, yenilerine alıcı bulunmaz. Televizyon montajcılarının işleri iyi gitmez.

Bu yüzden televizyon programlarının, haberlerin değil programların, belirli bir nitelikte olması kaçınılmaz. Önemli bir montaj sanayii kolu olan televizyon yapımcıları için kaçınılmaz. Aslında televizyon yapımcılarının kâr-

larını artırmaları için bu da yetmez. İsmail Cem'in görevde olduğu sırada ortaya attığı, son seçimlerden önce Demirel'in İstanbul'da vaad ettiği gibi renkli televizyon gerekir. Renkli televizyon yapılıncaya, mevcut televizyon sahipleri de televizyonlarını değiştirme baskısı içine girerler.

Renkli televizyonlar gelince daha renkli reklamlar yapma da mümkün olur. Güzel modeller daha çok ilgi toplar. Dayanıklı tüketim mallarının sürümü daha çok artar. Bugün de bu yapıyor. Dayanıklı tüketim malları, televizyon reklam programlarının temel süsü haline geldi. Modellerle birlikte. Türkiye'de 1974 yılında 375 milyon liralık reklam harcaması yapılmış. Bunun yarısından fazlası televizyon reklamlarında kullanılmış. En büyük pay sahipleri arasında bankalar, elektrikli dayanıklı tüketim araçları, giyim metalleri, temizlik malzemeleri, besin sanayii ürünleri yer alıyor.

Yalnız, reklamları, hiç kimse reklam olarak seyretilmiyor. Seyretmeleri için ilgi çekici programlar gerekiyor. Bir yandan uyutucu, diğer yandan da, uyutucu olduğu kadar heyecanlı programlar. Belirli nitelikte programlar olmazsa, reklamlara ilgi duyulmaz. Reklamlara ilgi duyulmayınca dayanıklı tüketim araçlarının satışı, Türkiye'de borç yükünü hızla bir biçimde artacak ölçüde, geliştirilemez. Geliştirilemeyince de imalat sanayiinde kârları artırmak güçlüklerle karşılaşır.

Bu yüzden sermayenin durum'cusu çok haklı. Kim gelirse gelsin, bugünkü TRT'yi, Yalçıntaş TRT'sinin gerisine götüremez. Çünkü sermayenin yapısı ve sorunları buna engel. TRT, bugünkü yapısıyla, sanayi sermayesi ile bütünleşmiş durumda. Şu anlamda: Sanayinin karşılaştığı sorunlar, asgari ölçüde ilgi çekici ve ilgi çekici olduğu için de uyutucu programları gerektiriyor. Kim gelirse gelsin, bunu yapacak.

Yalçıntaş TRT'sinin ilerisinde görünenler bunlar. Gerisinde ise Cem TRT'si var. Cem TRT'sini değerlendirirken de kişisel ağırlıklardan arınmak gerek. İsmail Cem, saygıdeğer bir yazar. Nevzat Yalçıntaş ise başarılı sayılamayan bir iktisat profesörü. Biri, Türkiye'nin ilericileri arasında bir yere sahip. Diğerisi ise, sağcılar arasında ve önde. Fakat bütün bu ayrılıklara rağmen ortaya koydukları TRT'lerde pek bir fark olmadı. Yönetim yöntemlerinde de fazla bir fark görülmedi. İsmail Cem, 12 Mart dönemi üst düzey yöneticilerinin çoğunu yerinde tuttu. Yalçıntaş da Cem dönemi yöneticilerin çoğuna dokunmadı. Bir devamlılık, bir süreklilik görülüyor.

Haber programlarına gelince. Komandoların saldırıları, her iki dönemde de "karşıt grupların çatışması" oldu. Karşıt grupların çatışması deyimini Nevzat Yalçıntaş icat etmedi. Yalçıntaş, MC kamu oyunu kızdıran bazı haberlere yer verdi. Cem, af yasaasının oylanmasından hemen önce, hiç bir haber değeri olmayan, Demirel'in söyleye söyleye Mısır'daki sağır sultanın bile duyduğu tekerlemelerini, birinci haber olarak ve yarım saat süresince radyo ve televizyona çıkararak sol kamu oyunu yerinden sıçarttı.

Yalçıntaş'ın televizyonu işgal dönemi, iki noktayı gün yüzüne çıkardı. Yalçıntaş'ın televizyonu ile Cem televizyonu arasında kurulabilen paralellikler, istenen televizyonun Cem televizyonu olamayacağını gösterdi. Televizyon konusunda verilecek mücadelede Cem televizyonuna dönüşün hedef alınmasının geçersizliğini gözler önüne serdi. Cem televizyonunun getirdiği yeniliklerin kolaylıkla tekrarlanabileceği belli oldu.

Televizyon mücadelesinde ulaşılan birinci açıklık burada. İkinci açıklık ise soldan gelen eleştirilerin gerekliliği ve yararlılığında. Cem döneminde, televizyona soldan yöneltilen eleştiriler, bir bölüm "solcular" arasında pek yadırgandı. Sağ şimdi bunlara çok iyi bir ders vermiş oluyor. Sağ'ın, kendi açısından Yalçıntaş'a yönelttiği eleştirilerin çok küçük bir bölümünün, solun kendi kendisine yöneltilmesini yadırgayanlar, şimdi Yalçıntaş'ı nasıl değerlendireceklerini bilemiyorlar. "Aman umudumuzu yıpratmayalım" gerekçesiyle her türlü eleştiriden ürkenler, solu düşünce ataletine mahkum etmek isteyenler, solun en büyük dayanağı olan yaratıcılığını kısırlaştırmak isteyenler, ilerde daha büyük kurumlar karşısında daha büyük açmazlarla karşı karşıya gelecekler. Eğer TRT mücadelesinde ulaşılan aşamada gerekli dersleri almazlarsa.

MC 'NİN «HUZUR» FORMÜLÜ : «DAHA ÇOK KÂR İÇİN DAHA ÇOK FAŞİZM !...»

MC'NİN KOTARMAYA ÇALIŞTIĞI "ÖZGÜRLÜKLER YASASI" TASLAK HALİNDEN HÜKÜMET TASARISI HALİNE GETİRİLMEMEYE ÇALIŞILYOR. FAŞİZMİN ŞİMDİYE KADAR "ZULÜMLER YASASI" ADINDA YASA HAZIRLADIĞI GÖRÜLMEMİŞTİR. MC DE, USULDEN PAYINA DÜŞENİ YERİNE GETİRMEMEYE ÇALIŞMAKTADIR "ÖZGÜRLÜKLER YASASI" İLE....

Bir kısmının gözyaşları, bir kısmının da sövgüleri arasında TRT Genel Müdürü Nevzat Yalçıntaş görevinden istifa etti.

İşin ilginç yanı, kanunsuz bir kizak üstünde göreve getirildiğinde, sevinçten ağlayanlar sövüyor, sövenler de sevinç göz yaşlarını tutamıyorlardı...

Hatta bu konuda bir hayli ileri gidenlere de rastlanıyordu. Yüksek trajli bir gazete, istifadan duyduğu üzüntüye, aranje bir parçanın ritmini de giydirmişti. Şöyle inliyordu: 'Güle güle Yalçıntaş, başarılar sana...'

Yalçıntaş'ı, göreve geldiğinde "Sağın bayrağına", giderken de "Solun bayrağına" çeken bir başka feraset sahibi kesim de, belagatını şöyle ömekliyordu: "Yuh...Çuf...Yuh..."

Hep bunlar Yalçıntaş içindi...

YALÇINTAŞ DEDİKLERİ..

Sözlü ifade zenginliği, ortaokul helalarına yazılanlardan fazla olmayan sağ'a nihayet hak da verilebilirdi ama, ya ilerici demokrat kalem sahiplerine ne buyurulmalıydı?..

Bir tanesi, istifa olayı üzerine

heyecanlarını şöyle ifade etmeye çalışıyordu :

"MC partileri TRT Genel Müdürlüğü için borazanlıklarını yapacak bir emireri aramışlar, Yalçıntaş da, Genel Müdürlüğü süresince bunu bulamamışlardır..."

Bir çok örnek arasında, AP Grup Başkanvekillerinin, grup yöneticilikleri için yapılan seçimden sonra Anıt Kabir'e gidip çelenk koydukları haberini 19 haber bülteninin beşinci haberi yapan Yalçıntaş henüz "emireri" sayılmıyordu!..

Dahası vardı: "Yalçıntaş, sağcı da olsa, TRT'nin niteliğini kendi yönünde değiştirici çabalarda bulunmuş olsa da, sonunda hukuka saygılı ve kişilik sahibi bir insan olduğunu göstermişti..."

MC hükümetinin hukuk dışı bir işlemlerle aylardır TRT Genel Müdürlüğü sandalyesine çöreklenmenin "hukuka saygılı" ne gibi yanı olabilirdi kuşku; ama o Nevzat Yalçıntaş, iğreti oturduğu TRT Genel Müdürlüğü makamında hukuka saygısız somut işlemler yapmaktan da geri kalmamıştı.

BİR DANIŞTAY KARARI

İstifasının başlıca nedeni, hukuksuzluğu kitabına uydurma endişesinden kaynaklanan Yalçıntaş, görevde bulunduğu süre içinde Danıştay kararlarını uygulamamıştı...

Ankara Radyosu Kültürel Yayınlar Şubesinde Prodüktör olarak çalışırken (Herhangi bir hizmet kusuru atfedilmeksizin hakkında koğuşturma bile yapılmadan) 14 temmuz 1972 tarihinde görevine son verilen Mehmet Koç, e-linde Danıştay 5. Dairesinin 26 Haziran 1975 gün ve 1975/9543 sayılı, TRT'nin işe son verme işlemini iptal eden kararı bulunmasına rağmen görevine döndürülmemişti.

Mehmet Koç, Danıştay'ın iptal kararından sonra, geçtiğimiz Temmuz ayın sonlarında şahsen Nevzat Yalçıntaş a başvurmuş, buna rağmen dilekçesine cevap alamamıştı. Yalçıntaş, konuyu ikinci üçüncü derece yetkililer eliyle savsaklamayı başarmıştı. Mehmet Koç aradan aylar geçmesine rağmen işine dönmemişti...

İşte "hukuka saygılı ve kişilik sahibi bir insan" olarak tanıtılan Nevzat Yalçıntaş buydu..

Hukuksuzluk içinde hukuk arama yorgunluğuna dalınınca ortaya gene hukuksuzluk çıkıyordu...

SAĞ'IN ÖFKESİ?..

Peki, sağ niçin sövüyordu Yalçıntaş'a?.. Sorunun cevabı basitti. Kanunsuzluk yapabilmek için kanuni zeminlerin sağlanmasını istemişti o kadar. Tıpkı Süleyman Demirel gibi. Hiç kimse mevcut yasalar önünde Demirel'in Başbakan oluşunda yasa dışı usul ve esas hataları bulamazdı ama, o Demirel halen bal gibi kanunsuz işlerle iştigal etmekteydi o başka...

Yalçıntaş, TRT Genel Müdürlüğüne atandığına dair yeni bir kararname istemişti. İlk kararname Danıştay kararıyla iptal edilmiş, o da kendisini hukuki bir boşlukta hissetmişti. İleride büyük sermayenin kendisine vereceği daha üst kademe hizmetler için ufak da olsa geçmişte "hukuki" hatalar yapmak istemişti. Ancak buradaki ince noktayı kaçırmamak gerektir. Yalçıntaş, cephe başkanından, Danıştay kararına uymasını istememektedir. İstedığı şey, gayri hukuki bir kararnamenin daha tazelenmesidir...

"DEVLETE SAHİP ÇIKMAK" MI?

TRT Genel Müdürlüğü sorunu bütün bu yönleriyle ve çarpık - çurpuk haliyle kamuoyunu işgal ederken, Cephe başı, Cumhurbaşkanı ile yaptığı olağan hafta sonu görüşmesinden çıkarken gazetecilere bu konu hakkında bilgi vermeden kaçınıyor...

Onun derdi başından aşkındı ve daha derinlemesine meselelerle meşguldü. Korutürk ile "Asayiş meselelerini" görüşmüştü.

"Devlete sahip çıkmak gerektiğini" söylüyordu. Bunun içinde yasalar da "Gerekli değişiklikler yapılacaktı..."

Ne kadar gizlenirse gizlensin, ne kadar süslenmeye çalışılırsa çalışılsın ifadelerin altında, önceki hafta toprağın altını kirletmeye inen Franco kafasını bulmak mümkündür.

Franco'nun beyin kostümleriyle Türkiye'yi yönetmek iddiasındaki Cephe Hükümeti'nin Türkiye sorunlarına bula bula bulunduğu çözüm "Daha çok kâr için, daha çok faşizm" dir...

Bu tezgahta koparılmaya çalışılan "Özgürlükler Yasası" da taslak halinde hükümet tasarısı haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Faşizmin şimdiye kadar "Zulümler Yasası" adında yasa hazırladığı görülmemiştir. MC'de, usulden payına düşeni yerine getirmeye çalışmaktadır, "Özgürlükler Yasası" ile...

DÖKÜNTÜLER

Bütün bu azzınlıklara gerekçe olarak "Devlete sahip çıkma" gösteriliyordu. "Sahip olma" nın Yeşilçam lügatinde ne anlama geldiğini bilenler için, Cephe'nin "Sahip olma" dan neyi murat ettiğini kestirmek güç değildir.

1971'de Anayasa'ya "Sahip olmak" için 55 maddelik tasallut yapılmıştı.

12 Mart rejimiyle, "Lüks" ambalajda özgürlüklere "sahip olunmuştu..."

Ve nihayet "devlete sahip olmak" gerekçesiyle MC kurulmuştu...

Demirel kafası, bütün bozuklukların nedeni olarak geçtiğimiz yıl çıkarılan "Genel Af Yasası" nı görüyordu: "Anarşistler ve komünistler salınvermişti; işte huzur bozulmuştu..."

Çılgınlığın siyasal anlamdaki ense kökü döküntüleri böyle ifade ediliyordu.

GECE KARANLIĞINDA "HUZUR" FORMÜLLERİ!"

Ülkedeki suçluluk, dünya önündeki yalnızlıkla birleşince, ortaya, böylesine "ucube" bir tablo çıkmaktaydı.

Cephe başı, Çankaya köşkü çıkı-

şında gazetecilere bunları söylerken bütün güvenlik görevlilerine de alarm verilmişti. Geçtiğimiz haftanın Cuma gecesi bütün ilerici, demokratik kuruluşların merkezleri aranacak, yöneticilerinin evleri taranacaktı. Söylenti buydu.

Aslında harekate daha önceki günler ufak ufak başlanmıştı. Bir siyasal parti başkanı Anayasa ve yasa dışı yollarla tutuklanırken, TSP Gaziantep İl Başkanı da aynı yollardan hapse atılmıştı...

Bazı yayınevleri aranmış, bazı kuruluşlara da polis baskını düzenlenmişti...

YÜRÜYÜŞ'ün dizgiye hazırladığı saatlerde başkentte konuşulan tek konu buydu ve cephe'nin "Huzur sağlayıcı" huzur formülleri ibretle değerlendiriliyordu..!

Geri ve çarpık Türkiye kapitalizminde sebep ve sonuç ilişkilerini siyasal terimlerle olduğu kadar bir oranda veteriner deyimleriyle de izah etmek mümkün olabilmektedir tabii... Bu iki şeyin karıştırılmasına haklılık verecek tüm sebepler de gözlenmektedir.

BATAKTA BATILIR

Büyük sermayenin çaresizliğini biraz daha derinleştiren gelişmeler sürerken, parlamentodaki başkanlık seçimleri sorunu hala gündemdedir.

Meclis başkanlığı için yapılan otuz tur oylamadan sonuç alınmadı. Sonuçsuz turların AP içinde de huzursuzluğa yol açtığı da bir olgu...

Geçtiğimiz haftanın Salı günü yapılan AP senato grup toplantısında, AP yönetimi, eleştirilere uğradı. Elbette "Durup dururken bu başkanlık sorunu niye çıktı" şeklinde kaynaklanıyordu. Oysa Demirel "AP'de bütünleşmenin yaygınlaştırılması" konusunda hatırı sayılır bir "show" yapmak istiyordu, direnmesinin temel nedeni buydu. Bir kısım MSP'lilerde durumun farkındaydı. İçteki muhalefet tarafından susturulan Erbakan'a kalsa Demirel'e ram olmak işten değildi ama muhalefet grubu, işin sonunun nereye varacağını kestiriyordu.

Demirel, partisinin Perşembe günü senato grup toplantısına katılmakta buldu kolayı. Aynı toplantıda Maliye Bakanı ile bir AP'li parlamenter arasında kavga da çıktı. Kavga sırasında, gazetecilerin kulaklarına kadar gelen galiz küfürler teati olundu. Cephe içinde renk verilmemeye çalışılan bozgun, parti içlerine de nüfuz ediyordu...

Bunalım temeli üzerinden yürütülen faşist tiranma çılgınlık basamakları çıkıyordu.

Başta Demirel olmak üzere büyük sermaye ve gerici mütefikleri cephesi sallana sallana bir haftayı daha tamamlıyordu. Cephe batağında cepheci-ler biraz daha batıyordu.

HACININ ÖYKÜSÜ

MUSTAFA ÇOL

Yıl 1969. Devlet Planlama Teşkilatı'nı takunyaları ele geçireli üç yıl olmuş. Hacılardan hocalardan ve sermaye işbirlikçilerinden oluşan planlama ekibi, devletin milyonlarını araştırma yaptırmak, teşvik tedbiri gibi gerekçelerle eşe dosta dağıtıyor.

Bu ekibin seçme adamlarından biri de Nevzat Yalçıntaş. Kendisi o dönemin Sosyal Planlama Dairesi Başkanı. Günlerden bir gün dairesinin uzmanları ile odasında toplantı yaparken kapı açılıyor ve içeri sekreteri giriyor. Yalçıntaş'ı İstanbul'dan telefonla arıyorlar. "Bağlayın" diyor hacı Yalçıntaş ve başlıyor kendisini İstanbul'dan ayıran üstadi ile konuşmaya:

"... Üstadım bu adamların Prag'dan geldiklerini tesbit ettik. Casus olduklarını zannediyoruz... Peşlerindeyiz... İzliyoruz efendim... Ben size sonucu bildiririm üstad..."

Yanlarında yapılan bu pervasız konuşma uzmanların ağızını açık bırakmıştır. Kimdir bu adam? Daire Başkanı mı? Polis mi, yoksa casus avcısı mı? İşte bu şahıs MC'nin TRT Genel Müdürü Nevzat Yalçıntaş'ın en büyük özelliği komple sağcı oluşu. MHP yanlısıdır, Başbuğ ve komandoları ile yakın ilişkisi vardır. MSP yandaşıdır, hacılarla hocalarla ve yurt içindeki ve dışındaki dinci örgütlerle ilişkisi vardır. Ve nihayet AP ile ilişkisi vardır. Bir zamanlar bu partinin genel başkanlığına bile oynamaya kalkışmıştır. Velhasıl keskin bir sermaye yanlısıdır. TRT Genel Müdürü olana dek sağın bütün kesimlerinden saygı görmüş, tümünün ortak adamı olarak ortalıkta gezinmiştir.

Yalçıntaş, planlamada görevli iken hac farizasını her yıl yerine getirmiş, hacdan her dönüşte planlamada başı sıfır numara traş edilmiş olarak boy göstermiştir. Amiran Kurtkan gibi yandaşlarını planlamada geçici olarak istihdam etmiş, bu kişinin doktora tezine uzmanlarının katkısını sağladiktan sonra beraberce Mümtaz Sosyal davasını bilirkişilik yaparak adam suçlamaya kalkışmıştır.

Yalçıntaş gerçekten ilginç bir kişidir. Meydanı boş bulunca çoşan, meydana başkaları varsa durmasını bilen, çelişkilerle dolu bir kişi. Ancak ne yazık ki balonu sönmüştür. Balonu söndüren, gücünü Anayasa'dan alan Daniştaştır. Gerçekten de Yalçıntaş TRT'deki görevine büyük bir talih-sizlikle başlamış, ardarda iki Daniştaştır kararı hem kendisini göreve getirenlerin hem de kendisinin omuzlarına balyoz gibi inmiştir. Gülbahçesine çevirmeyi tasarladığı TRT, Daniştaştır kararlarından sonra Yalçıntaş için cehennem azabı olmuş, pabucun pahalı olduğunu görek hesap sorulmasından kaçmıştır.

Yalçıntaş, yaptığı bu hesaplar sonucundadır ki TRT'yi etliye sütlüye dokunmadan, "dostlar alışverişte görsün" cinsinden yönetmek zorunda kalmıştır. O kadar ki, TRT'de yer kapmak için kuyruğa giren komandolar, çember sakallılar ve sermayenin adamları Yalçıntaş'dan önce yerine nasihat alma durumunda kalmışlardır.

TRT ise "komünistlerle dolu olduğundan" bazı programlara Genel Müdür'ün eli uzanamamış, bu nedenle sağ kesim Yalçıntaş'a karşı ayaklanmıştı. Bu konuda bir kısım ilerici basın da yanılığa düşmüş ve Yalçıntaş'ı gerçekten tarafsızmış gibi gösteren fikirler ortaya atılmaya başlanmıştır.

Şu gerçeği görmekte yarar vardır: Eğer Yalçıntaş TRT'si sağın sesi ve karargahı olmadı ise, TRT yayınları MC'nin istediği biçimde gerçekleşmedi ise bunun nedeni yasa dışı işgalci Genel Müdür'ün dürüstlüğü ya da tarafsızlığı değil, Daniştaştır'ın iki adet iptal kararıdır. TRT Genel Müdürü Yalçıntaş ile Planlama'daki takunyalı ekibin Yalçıntaş'ı, Sosyal davasının "tarafsız" bilirkişisi Yalçıntaş'ı, İstanbul Üniversitesinin bunca yıllık sermaye işbirlikçisi Yalçıntaş'ı hep aynı kişidir. Bu "tarafçı" kişinin TRT'nin başına geçtiği gün hidayete erip birdenbire tarafsızlaştığını düşünmek bile abestir.

Nevzat Yalçıntaş "kendi gitti ismi kaldı yadigar" misali bir gölge gibi gelmiş ve geçmiştir. Yasa dışı olarak kullandığı makam kolduğunda oturması veya oturmaması arasında artık fark yoktur. Nasıl olsa hesabını bir gün verecektir.

YALÇINTAŞ: KÖR MÜ, BADEM GÖZLÜ MÜ?

TÜM-DER GENEL BAŞKANI ERHAN TEZGÖR'ÜN
YÜRÜYÜŞ'E ÖZEL DEMECİ

ÖNÜMÜZDEKİ İLK HEDEF, KATSAY NIN ARTIRILMASIDIR

● Birinci Olağan Genel Kurulunuz da gösterdi ki, memurlar büyük ölçüde TÜM-DER çatısı altında örgütleniyor. Bu olgunun nedenleri üzerindeki düşüncelerinizi açıklar mısınız?

— TÜM-DER 20 Ocak 1975 günü kuruldu. O günden bu yana geçen on ayda 60 il ve ilçede örgütlenen TÜM-DER, 10 bini aşkın üyeyi çatısı altında topladı. Hemen hemen her gün yeni bir şube açılıyor, yüzlerce memur üyelik için başvuruyor. Hiç kuşkusuz bu hızlı gelişim tek nedene dayanmıyor.

Türkiye'nin dışa bağımlı kapitalizminin, özellikle 1950'lerden bu yana gösterdiği gelişim, sınıflararası çelişkiyi keskinleştirirken, memurların burjuvazi ile olan çelişkilerinin de belirginleşmesine neden oldu. Özellikle 1950'lerden bu yana memurların hızla yoksullaştığını ve aldığı ücretle geçinemez duruma düştüğünü görüyoruz. Ekonomik ve sosyal sorunlarına tek başlarına çözüm bulamayacağını kavrayan memurlar öncelikle örgütlenmenin gereğini anladılar.

Bu somut gerçekten yürüyen memurların, TÜM-DER çatısı altında örgütlenmeyi yeğlemesi ise bir rastlantı değil. Günümüz Türkiye'sinde politize olan kitleler soyut slogan muhalefetinden çok, somut sorunlara somut çözümler getiren, bu sorunların bütününe olan bağlarını vurgulayan bir muhalefetten yana. Bu aynı zamanda demokratik kitle örgütlerinin, öncelikle kitle tabanının mesleki sorunlarına sahip çıkma zorunluluğunun da bir sonucu.

Bu doğru demokratik kitle örgütü anlayışından hareket eden TÜM-DER kendinden önce ve bemen sonra kurulan memur kuruluşlarını çok kısa zamanda geri bırakmış ve hızla örgütlenerek, Türkiye'nin tek ve güçlü memur örgütü olduğunu ispatlamıştır. TÜM-DER memurun somut sorunlarını ön plana çıkarırken, bu sorunların bütününe olan bağlarını da açıklamış ve bu yolla kitle tabanına bilinç taşımayı bir görev bilmiştir.

Ancak, egemen güçlerin memurların örgütlenmesinden telaşlandığı da bir gerçek. Faşizan tiranisi içindeki iktidar, örgütlenmeyi engellemek ve memuru sindirmek için TÜM-DER yönetimini ve eylemlerini baskı altında tutuyor. İstanbul'da MEYAK'a hayır afişlerini toplatıyor, Merkez Yürütme Kurulu üyelerini sürüyor. Tüm bunlara karşın, TÜM-DER büyüyor, gelişiyor. Bunda, hiç kuşkusuz, TÜM-DER üyelerinin, örgütlü mücadeleye olan inançlarının payı büyük.

● Bu anti-demokratik uygulamalar ve faşizan baskılar karşısında TÜM-DER nasıl bir mücadele sürdürüyor?

— Türkiye'de anti-demokratik uygulamaların ve faşizan baskıların tüm emekçi sınıf ve tabakalar üzerinde yoğunlaştırıldığını biliyoruz. Öncelikle bu tür uygulamaların, egemen güçlerin, politize olan ve hızla örgütlenen kitlelerden duyduğu korkunun bir ifadesi olduğunu belirtmek isterim. Korkunun verdiği telaş içinde faşizan tiranisiyi sürdüren ve açık faşizmden yana ağırlığını koyan iktidara karşı, örgütlenmenin gücünü artırıcı yönde çaba harcamak gerekiyor. Demokrasinin sınırlarını genişletme yönünde mücadele veren, mesleki esasa göre kurulmuş tüm demokratik kitle örgütlerinin somut sorunlar etrafında eylem birliğini ve kitle desteğini sağlamak, egemen güçlere karşı en etkin mücadele biçimi olarak görülmüyor.

Demokratik kitle örgütlerinin kendi iç bünyelerinde de yaygın ve etkin bir güç olma zorunlulukları vardır. Yaygın bir kitle desteği gereklidir. 12 Mart 1971 faşizminden DISK'in asgari yarayla çıkan bir demokratik kitle örgütü olmasının nedenleri üzerinde durulmalı ve bu olgudan gerekli ders alınmalıdır. Yaygın kitle desteği ise somut sorunlardan hareketle sağlanabilir. Demokratik kitle örgütlerinin MEYAK mücadelesi, örnek bir eylem birliği olarak tarihe geçecektir.

● Geleceğe yönelik çalışmalarınız hakkında açıklamalarda bulunur musunuz?

— TÜM-DER'in şimdiye kadar izlediği, bütünden somut olmayan somut sorunlara yönelik çizgisi, bütününe bağları da kurularak sürdürülecektir. Bu tür bir mücadelenin zorluğunu biliyoruz. Çalışmak, araştırmak gerekiyor. Ancak bildiğimiz bir gerçek de egemen güçlerin sürekli açılar verdiği ve vermek zorunda olduğu. Bunları değerlendirmek gerekiyor. Sendikal haklara kavuşmak, kitle tabanının ekonomik çıkarlarını savunmak için gerekli. Ancak, biz burjuvazinin çıkardığı yasaların ve kararların boşluklarından yararlanarak, tabanımızın ekonomik çıkarlarını savunabiliriz. TÜM-DER geçmişte bunun örneklerini verdi. 39 aylık maaş farklarını kitlelerine ilk duyuran ve girişimde bulunan TÜM-DER oldu. Yanlış vergi uygulamasına karşı çıkarak üyesi olsun olmasın tüm memurları uyardı.

Şimdi önümüzdeki aylarda önemli bir mücadele, TÜM-DER'i ve her zaman eylem birliği yaptığı, demokratik kitle örgütlerini bekliyor. Bütçenin Meclislere iletilmesiyle, memurun hızla artan hayat pahalılığı karşısında mutlaka büyük ölçüde artırılması gereken katsayı sorunu gündeme giriyor. Her zaman toplu sözleşme hakkımızı alacağımızdan söz ediyoruz. Katsayı artırılmasını memurun toplu sözleşme hakkı olarak değerlendirip o doğrultuda mücadele vermek gerekiyor. Grev hakkımız olmasa da bu soruna demokratik ağırlığımızı koyuyoruz.

SERMAYEYE AÇIK OTURUM

Geçtiğimiz hafta TRT televizyonunda düzenlenen bir açık oturum bir çok bakımdan ilginçti. Açık oturumun özellikle oturuma katılanlardan Sakıp Sabancı ile ilgili olarak, Sabancı'nın yanına garnitür kabilinden katılan, tümü de sermayeden yana bir kaç "bilim adamı" katılıyordu açık oturuma.

Açık oturumda dikkati çeken bir başka nokta da, açık oturumun sunan işinin tavrı idi. Sunucu, açık oturumu yönetmenin dışında bir de Sabancı'nın kendini rahat hissetmesi için elinden geleni yapmakla görevli idi. Sabancı'ya nasıl sorular sorulabileceğini Sabancı'ya danışarak çıkartmaya çalışıyordu. Bütün bunların yanısıra, açık oturumu ilginç kılan bir başka yön de CHP iktidarı dönemi dahil TRT televizyonunda DISK'e ilk kez yer veriliyor olması idi. Ayrıca, Türk-İş de DISK'le ilk kez bir açık oturumda yan yana oturmayı kabul etmiş oluyordu.

Böyle bir açık oturuma Kemal Türkler'in çağrılış nedeni olarak akla ilk gelen, oturuma katılan sermayenin ağır toplarına Türkler'i harcatmak çabasıydı. Her şeye rağmen Türkler ilk kez eline geçen böyle bir fırsatı iyi değerlendirebilirdi. Ancak Türkler'in sermayenin

sözcükleri karşısında bunu başaramadığı görüldü. Özellikle sosyalist aydınlarla arasını oldukça bozuk bulunan Türkler'in, sermayenin güvenilir adamı Vural Savaş'a sürekli olarak "kardeşim", "hocam" diye yaklaşması yadırgandı. DISK'li işçilerin Vural Savaş'a aynı itibarı gösterecekleri bizce çok kuşku.

Kemal Türker'in özel itibar gösterdiği Vural Savaş'ın açık oturumda ortaya koyduğu görüşe göre, işçi ve halk arasında bir çelişki bulunmaktadır. Ve halk bu açık oturumda temsil edilmemektedir. Savaş'ın bu çok "ilginç" görüşüne Halil Tunç bile kendi ölçülerini içerisinde cevap verirken, Kemal Türkler'in hiç üzerine gitmemesi oldukça yadırgandı.

Toplantının içeriğinden çıkan en ilginç sonuçlar bunlar. Vural Savaş uzun gevelemeler sonucunda baklayı ağzından çıkardı ve Türkiye için Japon modeli kalmayı örnek gördüğünü açıkladı. Öteki "bilim adamları" ise uzun uzun konuşarak hiç bir şey söylememenin güzel örneklerini verdiler.

Toplantıda dikkati çeken en ilginç noktalarından biri de en hazırlıklı ve başarılı konuşmacının Sakıp Sabancı olmasıydı. Yine de Sabancı'nın böylesine açık oturumlarda boy göstermesi bir an-

lamda sermayenin içinde bulunduğu bunalımı ve çözümsüzlüğü simgelemektedir. Bir ülkede sermaye sınıfı gerçekten güçlü ise bu sınıfın mensupları genellikle böyle açık oturumlarda boy gösteremezler. Sermayenin görüşlerini aktaracak, savunacak "tarafsız bilim adamları" hatta sendikacılar yaparlar bu işi. Oysa Türkiye'de sermayenin bunalımı, sermayedarları bizzat televizyonda boy göstermeye zorluyor.

Toplantı hakkında söylenecekler bunlar. Son bir nokta daha : Kemal Türkler'in hakkını yememeli. Sendika ağalığından ve sendika ağalarının kötülüklerinden dem vuran Sabancı'nın lafını ağızına taktı! 'Sendika ağalığı iyidir, kötüdür, ama sermaye ağalığı gibi babadan kalma bir miras değildir.'

YETERSİZ KALDI

OTURUMUN YILDIZI

TÜM-DER KONGRESİ: MÜCADELE SÜRECEK

Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TUM-DER) Birinci Olağan Genel Kurulu 22 Kasım 1975 günü yapıldı. Şube genel kurullarını tamamlayan il ve ilçelerin delegeleri ile kongresini heniz yapmamış şubelerin temsilcileri Genel Kurula katıldı. Genel Kurul Başkanlığına TÜTED Genel Başkanı Osman Aybers seçildikten sonra, açış konuşmasını Merkez Yürütme Kurulu adına Genel Başkan yardımcısı Erhan Tezgör yaptı.

Daha sonra konuşmacılara söz verildi. İlk konuşmayı TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz yaptı. Kaçmaz konuşmasında Türkiye'nin genel durumuna değindi ve memurların

haklı taleplerinin yanında olduklarını belirtti.

Aynı gün II Temsilcileri Toplantısı bulunduğundan TUM-DER Genel Kuruluna katılmayan TİP genel başkanı Behice Boran Genel Kurula bir başarı mesajı yolladı.

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ise Genel Kurula katılmayacağını belirterek bir milletvekili genel kurulu izlemek üzere görevlendirildi.

Daha sonra kürsüye gelen Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay özellikle MEYAK konusuna geniş yer vererek kalbinin memurlarla beraber olduğunu, konuyu CHP parti meclisine getireceğini, orada memurların bu haklı isteğini sonuna dek savunacağını ve bundan sonra karara varacağını bildirdi.

TÖB-DER adına kürsüye gelen Avni Erakalın, Türkiye'de can güvenliğinin kalmadığını sermayenin hızla örgütlendiğini belirttikten sonra demokrasinin sınırlarını genişletme mücadelesinde aydınların birleşmeleri zorunluluğuna değindi. sendikalar hakların mutlaka alınması gerektiğini de vurgulayan Erakalın, TUM-DER'in olumlu çalışmalarını sonuna dek destekleyeceklerini söyledi.

Daha sonra söz alan Tüm İktisatçılar Birliği Genel Başkanı Aydın Köymen örgütlenmenin zorunluluğuna dikkati çekerek devletin egemen güçlerin elinde olduğunu belirtti.

Tüm Öğretim Üyeleri Derneği Genel Başkanı Cevat Geray, TUM-DER'in MEYAK konusunda başlattığı mücadelenin demokrasinin sınırlarını genişletilmesinde önemli bir adım olduğunu belirttikten sonra demokratik kitle örgütlerinin faşizan eğilimlere karşı çıkması gerektiğini vurguladı.

Sayıştay Denetçiler kurulu başkanı Musa Özdemir ise örgütlenmenin önemine ve örgütler arası işbirliğinin gereğine dikkati çekti.

Konukların konuşmalarından sonra Çalışma raporunun okunmasına geçildi. Çalışma raporu dünya ve Türkiye sorunlarına değiniyor ve bu genel çerçevede içinde memurun yerini belirliyordu. Genel kurula katılan delegeler çalışma raporu üzerinde genellikle yapıcı ve olumlu eleştirilerde bulundular.

Yapılan seçimlerde, eski Merkez Yürütme Kurulunun önerdiği liste büyük bir çoğunlukla desteklendi. Yönetim kurulunun 24 Kasım 1975 günü yapılan toplantısında ise Genel Başkanlığa Erhan Tezgör, yardımcılığına da İzzet Ararat oy birliği ile seçildi.

Yönetim Kurulu basına yaptığı açıklamada ise TUM-DER'in anti demokratik baskılara ve faşizan tırmanışa karşı mücadele edeceği belirtildi.

MEYAK KİME ÇALIŞIYOR ?

Bir MEYAK var. 800 bin memurun aylıklarının % 5'i yasalardan kurulmasını öngördüğü kuruma yatırılmak üzere toplanıyor. Memurlara ek sosyal güvenlik sağlayacak yasalara göre. Ama ortada böyle bir kurum yok. 5 yıldan beri kurulmamış. Acelesi de yok. Çünkü sermayeye bu biçimiyle de kaynak sağlıyor. Toplanan 5 milyar lira.ın 940 milyon lirası hazine tahvillerine, 870 milyon lirası da Devlet Yatırım Bankasına gitmiş. Fonda kalan, Bakanın açıklamasına göre 280 milyon lira. Gerideki milyarların hesabını verecek kimse de yok.

Hazine tahvilleri bütçe açıklarının kapatılmasında kullanılır. Bütçe açıkları, önce gelirlerin azlığından doğar. Vergilendirilmeyen kesimler vardır. Tarım, karayolu taşımacılığı gibi. Önemli oranlarda vergi kaçakçılığı vardır. İhracatta vergi iadesi, gümrük muafiyeti ya da indirimi gibi teşvik tedbirleri vardır. Ki yalnızca bu yolla özel girişime bütçenin % 12'si verilir. Bu sayı 1972 yılında 6,2 milyara ulaşmıştır. Böylece Bütçe gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturan vergiler başlıca, özel girişime. Vergi yükü de ulusal gelirden en düşük payı alan kesim olan aylıklı-ücretlilerde kalır. Vergi gelirlerinin % 66'sını bu kesim karşılar.

HER ŞEY SERMAYE İÇİN

Bütçe açıklarının öteki nedeni bütçe giderlerinin çokluğudur. Özel kesime aktarmalar bütçe giderlerinin artması biçiminde ortaya çıkar. Her yıl bütçenin yarıya yakını transfer harcamaları yoluyla borç ödemelerine, faiz ödemelerine ve Kamu İktisadi Teşebbüslerine (KİT) gider. Bütçeden önemli pay alan KİT'ler parayı bütçe açıklarını karşılamakta kullanırlar. KİT'ler neden açık verirler? En başta fiyat politikaları yüzünden. Özel kesime dolaylı para aktarımı demek olan düşük aralı fiyatı uygulaması yüzünden T. Demir Çelik İşletmelerinin karı 1975 yılında bir önceki yıla oranla 1 milyar lira azalmıştır. Bu paranın önemli bir bölümü araçlara, tüccarlara, müteahhitlere gitmiştir.

Memur ve işçilerden kesilen paraların özel kesime aktarımı yalnızca Hazine tahvilleri aracılığıyla olmaz. Devlet Yatırım Bankası da bu yolda önemli görevler üstlenir.

Devlet Yatırım Bankası 1974 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu, Meyak ve Emekli Sandığından yaklaşık olarak aldığı 15 milyar lirayı Polsan, AEG Eti,.....gibi özel girişime yatırmıştır.

Memur ve işçilerden alınan paralar yalnızca bu yolla özel girişime aktarılmaz. Memur ve işçilerden sosyal yardım amacıyla kesilen paralar sanayiye kredi olarak gitmek üzere tahvil alınlarına, bankalara yatırılır.

ANAYASA VE HUKUK AÇISINDAN

İşin bir de hukuksal yönü var. 1970 yılında yürürlüğe giren yasa tüm devlet memurlarından % 5 Meyak kesintisi yapılacağını, bu paraların en geç bir yıl içinde kurulacak Memur Yardımlaşma Kurumuna aktarılacak üzere bir fonda toplanacağını öngörmüştür. Aradan beş yıl geçmiş, böyle bir kurum kurulamamış, kesintiler de yasal dayanağını yitirmiştir.

Devlet, çalışanların sosyal güvenliğini sağlamak, bunun için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu nedenle ek sosyal sigorta adı altında memur

lardan para kesilmesi Devletin kendi görevini memura yüklemesi anlamını taşır, Anayasanın sosyal devlet ilkesiyle de bağdaşmaz.

Ayrıca, Devlet Memurları yasası tüm memurlardan Meyak kesileceğini öngörmüş ama birinci maddesinde, getirdiği istisna ile de genel ve katma bütçeli dairelerden aylık alan kimi memurları kapsamına almamıştır. Böylece Anayasanın " kamu hizmetlerini asli ve sürekli olarak görenlerin devlet memuru " olduğu hükmü bir kenara itilmiş, bir bölüm memurdan Meyak kesintisi yapılırken Anayasaya aykırı olarak, yasa kapsamı dışında bırakılan bir bölümden kesilmemiş, Anayasanın eşitlik ilkesiyle de çelişkiye düşmüştür. Meyak bir nimetse, tüm memurların yararlanması gerekirdi.

SÖZDE SOSYAL GÜVENLİK

Memurların sosyal güvenliklerini sağlama gereğiyle bir Emekli Sandığı kurulmuş, memurlardan " sosyal güvenlikleri için kesilen paralar, memurların yaşadıkları bir gecesinin geçiremeyeceği üstelik büyük çoğunluğu zehir eden, memurun sırtına yük olan Tarabya, Efes, Çelik, B. Ankara, Hilton gibi otellere yatırılmıştır. Yalnızca B. Ankara otelinin 1975 yılı zararı 1 milyar liradır.

İşçilerin sosyal güvenlikleri için bir Sosyal Sigortalar Kurumu kurulmuş, toplanan paraların % 1'i bankalara, % 57'si de tahvilere sermaye kesiminin finansmanını sağlamak üzere yatırılmıştır. Üstelik güllük faizlerle.

Bir Ordu Yardımlaşma Kurumu kurulmuş toplanan paralar Reno, pi-relli.....gibi yatırımlarıyla tekeli sermayenin emrine verilmiştir.

Bunlar yetmez gibi memurların sosyal güvenliklerini sağlayacağız diye kesintisinden başka birşeyi olmayan MEYAK, işçilerin sosyal güvenliklerini sağlayacağız diye İYAK kurma girişimlerinin sermaye kesimine yeni finansman kaynakları sağlamaktan öte bir anlamı olamaz.

Amaç, çalışanlara sosyal güvenlik sağlamak da değildir. Devlet Memurları yasasında sosyal haklar ve yardımlar bölümünde sayılan Meyak'dan başka haklar da vardır. Bunların uygulanması tüzüklerin çıkarılmasına bırakılmış, bugüne değin de bu tüzükler çıkarılmamıştır. Emekli Sandığı Kurumu'nun memur yararına çalışması sağlanmamıştır. SSK işçilerin sosyal güvenlikleri için kurulmuştur, sermayenin ağundan kurtulmaması için kendi hastanelerinde kullanacağı ilacı yapma izni bile verilmemiştir. Tüm bunlar göstermektedir ki, memura ek sosyal güvenlik sağlama amacı samimi değildir. Amaç kimsi vellelere çalışanların sırtından ucuz sermaye sağlamaktır. Mevcut sistem içinde bu tür kurumların çalışanlar ve halk yararına kullanılması olanaksızdır. Henüz ne olduğu ve ne olacağı bile saptanamamış bulunan soyut halk sektörü kavramı uğruna bu hukuk dışı haksız uygulamaların savunulması bu fonları ucuz kredi olarak kullananların tezi ile eş anlamlı olmaktadır.

ENFLASYON YARATIR MI ?

Bir de, tüm memurların aylıklarından yasalara da aykırı olarak kesilen paralarını geri istemeleri enflasyon yaratacağı gerekçesiyle haksız görülüyor. İnsanca yaşama hakkından bile yoksun bırakılan memur, bir de enflasyon suçlamasıyla karşı karşıya bırakılıyor. MC hükümetinin yalnız Ağustos ortaları ile Eylülün ilk yarısında emisyon hacmini 4 milyar lira artırmayı, bunu seçim yatırımlarında kullanması enflasyon nedeni olmuyor da memurun öz parasını istemesi mi enflasyon yaratıyor?.

VERGİ YÜKÜ ÇALIŞANLARIN SIRTINDA

Galip Tekin

Vergi yükü, devletin aldığı vergilerin ülke ekonomisi içindeki yerini, ağırlığını belirlemede kullanılan bir kavram. Birkaç biçimde ölçülebiliyor. Bunlardan birisi, vergiler toplamını milli gelire bölmek. Türkiye'de 1972 yılında, bu yoldan hesaplanan vergi yükü % 17 dolayında idi. Bu, gelişmiş kapitalist ülkelere oranla oldukça düşük. Vergilerin milli gelire oranı ABD'de % 27,7, İsveç'de % 27,9, Avusturya'da % 23,6 dolayında (1972). Aradaki farkın Türkiye'nin gelir düzeyinin düşüklüğü ile ilgisi yok. Mısır'da kişi başına milli gelir Türkiye'dekinin % 60'ı kadar. Vergi yükü ise % 20'nin üzerinde. Kişi başına geliri Türkiye kadar olan Zambiya'da ise vergi yükü % 39'ı buluyor. Ekonomik kalkınmanın planlı olacağı Anayasada yer alan ve plan uygulamalarında kamuya ağırlık tanınan Türkiye'de, devletin mali gücünün sınırlılığı ortada. Üstelik, devlet bütçesi sürekli açıklarla karşı karşıya.

Bunun şaşılabilecek yanı yok. En azından devletin sınıfsal niteliğini bilenler için. Çünkü, vergi yükünün düşük olması Türkiye'deki vergi sisteminin yapısal özelliklerinden kaynaklanıyor. Bu yapıyı belirleyen ise, toplumdaki sınıfsal yapı, bu sınıflar arasındaki güç ilişkileri, egemen sınıfların çıkarları ve devletin bunlar karşısındaki konumu oluyor. Burada önemli olan ve unutulmaması gereken, devletin, Engels'in deyimiyle, "özünde kapitalist bir makine, kapitalistlerin devleti, toplam ulusal kapitalin ideal olarak kişilikleşmiş biçimi" olduğu. Türkiye'deki vergi sisteminin yapısı devletin bu niteliğini açık seçik ortaya koyuyor.

DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİLER

Vergi sisteminin çarpıcı özelliklerinden biri, vergi gelirlerinin % 60'ına yakın bir bölümünün dolaylı vergilerden oluşması. Dolaylı vergiler ister yurt içinde üretilen mallardan alınsın, ister ithal edilen mallardan, sonunda ödeyenler tüketiciler. Çünkü, kapitalistler ödedikleri dolaylı vergileri fiyatlar yoluyla tüketiciye yansıtmakta. Bu tür vergilerin ana özelliği ödeyenin gelir düzeyi ile ilişkili olmamaları. Bu nedenle, dolaylı vergilerin düşük gelirli olanların gelirleri içindeki oranı, yüksek gelirli olanlara göre daha yüksek. Sözün kısası, gelir düzeyi arttıkça vergi yükü azalıyor. Bunun sonucu olarak da dolaylı vergilerdeki artış gelirdeki artıştan geride kalıyor. Bunu önlemenin tek

yolu yüksek gelirli olanların tükettiği lüks tüketim mallarını yüksek oranlarda vergilemek. Üstelik, dolaylı vergilerin yükünü yüksek gelirli gruplara doğru kaydıracağınla vergi adaletini sağlamada da etken bir yol. Son yıllardaki gelişmeler Türkiye'de bu yola gidilmediğini gösteriyor. 1971'den bu yana dolaysız vergilerdeki artış sürekli olarak milli gelir artışının gerisinde kaldı. Ayrıca, aradaki fark giderek artıyor. Çünkü, Türkiye'de mallardan alınan vergilerin yükü şeker ve sigara gibi maddelerin üzerinde. Lüks tüketim maddelerinde değil. Bu vergilerin yükünü dar gelirli olanların taşıdığına şüphe yok.

İTHALAT NASIL VERGİLENDİRİLİYOR?

Dolaylı vergilerin çok yavaş artmasının bir nedeni de ithal edilen malların çok yavaş ilerlemesi. Çünkü, Türkiye'de gümrük vergileri ithalata oranla çok daha yavaş artıyor. Oysa, Türkiye sanayinin giderek artan dışa bağımlılığının bir sonucu olarak, ithalata süratle büyüyor. DPT'nde yapılan bir çalışmada bu durum şöyle saptanıyor:

"1965 yılı ile 1973 yılı arasında yıllık ithalat hacmi beş mislinden fazla bir artış göstermiştir. Buna rağmen, gümrük vergisi hasılatındaki artış 2,5 misli çevresinde kalmıştır. Dolayısıyla gerçek ve ortalama gümrük vergisi oranı, sözkonusu süre içinde % 22,2'den % 10,5'e inmiştir. Gümrük vergisi hasılatının vergili ithalata bölünmesiyle elde edilen gümrük oranında da büyük düşüşler olduğu açıklanmaktadır. 1965 yılında % 25,2 olan sözkonusu oran, 1972 yılında % 14,3'e düşmüştür." (Cumhuriyet, 30.11.1974, s. 7)

Aynı dönemde yasalarla konan gümrük vergisi oranlarında düşüş değil yükselme görüldüğüne göre, nedeni başka yerlerde aramak gerek. Bu neden, özel yatırımları belli alan ve yörelere çekmek için girişilen teşvik uygulaması. Bu uygulama uyarınca, belirli yatırımların gerçekleştirilmesi için gerekli makine-teçhizatın ithalinde gümrük vergisi ile ithalatta alınan diğer vergi ve resimler alınmıyor. Böylece, bir yanda devletin vergi kaybı, diğer yanda da sanayicilere fon aktarımı ortaya çıkıyor. Bu aktarımların ve vergi kaybının, uygulamaların başladığı 1964 yılından bu yana giderek büyümesi, ithal edilen mallardaki yavaş artışın temel nedeni. 1972 yılında devletin bu yoldan uğradığı vergi kaybının 3 mil-

yarı aştığı ve imalat sanayii özel kesimin bundaki payının 1,6 milyar olduğu Dünya Bankası raporunda yer aldı. 1975 programı ile ilgili çalışmalarda ortaya konduğuna göre ise,

"Bu yolla yapılan gümrük vergisi indirimleri ve muafıkları 1974 yılı içinde yapılan ithalatin (42 milyar TL'na yakın) % 45'ine yakın olan 20 milyar liralık bölümünü kapsamakta ve hazine bu 20 milyar liralık ithalattan alınması gereken ortalama 5 milyar lira gümrük vergisini kaybetmiş olmaktadır." (Cumhuriyet, 30.12.1974, s.1)

VERGİ İADESİ VE YATIRIM İNDİRİMİ

İhracatta vergi iadesi ve yatırım indirimi gibi diğer teşvik önlemlerinin de vergi kaybına yol açtığına şüphe yok. Örneğin, 1963'den bu yana uygulanan ihracatta vergi iadesinde, bazı ürünler ihraç edildiğinde, yurt içinde ülenmiş, istihsal vergisi, şeker istihlak vergisi, damga resmi, vb. gibi bir dizi verginin iadesi sözkonusu. İhracatın uygulamadan yararlanan kısmı sürekli olarak arttı ve son yıllarda % 30'a yaklaştı. Buna bir de ortalama vergi iadesi oranlarının artışı eklenince, iade edilen vergiler toplamında hızlı bir büyüme görüldü. 1963'de 12 milyon TL'lık vergi iadesi yapılmıştı. 1973'de 1 milyar 54 milyon liralık. Gene Dünya Bankası raporuna göre, 1972 yılında yatırım indiriminin yol açtığı vergi kaybı 1,4 milyar TL ve imalat sanayii özel kesimin payı 783 milyonu buluyor. Bu rapordaki hesaplara göre teşvik uygulamasının 1972'deki maliyeti (vergii kaybı) 6,3 milyar TL dolayında. Bunun 3,6 milyar TL'lık bölümü özel kesim imalat sanayiine gidiyor. Aynı yıl imalat sanayiindeki özel yatırımların toplamı 7 milyar TL dolayında. Bu rakamlar, devletin sınıfsal niteliğini, hangi sınıfların çıkarlarını, yararlarını kolladığını, gözettiğini, özel sermaye birikimine nasıl katkıda bulunduğunu açık seçik ortaya koyuyor.

TARIMA SAĞLANAN MUAFİYET

Dolaysız vergilerdeki durum çok farklı değil. Herşeyden önce tarım geniş ölçüde vergi dışı kalıyor. 1972'de yeni emlak vergisinin uygulanmasına geçildi. Arazi vergisi de bunun kapsamına alındı. Yeniden değerlendirme yapıldı. Ancak değerlendirmede mal sahiplerinin beyan-

"VE MODERN DEVLET YİNE DE SADECE BURJUVA TOPLUMUN, İŞÇİLERİN OLDUĞU KADAR BİREYSEL KAPİTALİSTLERİN DE TECAVÜZLERİNE KARŞI, KAPİTALİST ÜRETİM BİÇİMİNİN DIŞ KOŞULLARINI DESTEKLEMELİK İÇİN, GÖREVLENDİRDİĞİ BİR ÖRGÜTTÜR. MODERN DEVLET BİÇİMİ NE OLURSA OLSUN, ÖZÜNDE KAPİTALİST BİR MAKİNADIR, KAPİTALİSTLERİN DEVLETİDİR. TOPLAM ULUSAL KAPİTALİN İDEAL OLARAK KİŞİLİKLEŞMİŞ BİÇİMİDİR. ÜRETİCİ GÜÇLERİ DAHA ÇOK ELİNE ALDIKÇA, GERÇEKTE DAHA ÇOK ULUSAL KAPİTALİST OLUR VE DAHA ÇOK VATANDAŞI SÖMÜRÜR. İŞÇİLER, ÜCRETİLİ İŞÇİ, PROLETARYA OLARAK KALIRLAR, KAPİTALİST İLİŞKİLER ORTADAN KALKMAZ. ASLINDA DAHA DA KIVAMA GELİR. FAKAT KIVAMA GELMEKLE O ARTIK YUVARLANMA NOKTASINA GELMİŞTİR. ÜRETİCİ GÜÇLERİN DEVLET MÜLKİYETİNDE OLMASI, ÇELİŞKİNİN ÇÖZÜMÜ DEĞİLDİR. FAKAT ONUN İÇİNDE ÇÖZÜLMENİN ÖGELERİNİ OLUŞTURAN TEKNİK KOŞULLAR GİZLİDİR.

F. ENGELS, ANTI-DUHRING, s. 330-331

ları esas alındı. Sonuç: 1973 emlak vergisi tahsilatı 253 milyon TL düzeyinde kaldı. Bı, 1971'deki 298 milyon TL'nden 45 milyon az. Tarım kesiminden alınan gelir vergisi ise 1973'de 251 milyon TL. Bı, aynı yıl tarımda yaratılan katma değerın % 0,3'üne eşit. Bu oran % 10'a çıkarsa tarımdan alınan vergi 7,4 milyar TL'na ulaşacak. Yalçın Küçük'ün deyişleyle, "bu kaynağı görmemek için insanın vergi uzmanı, daha doğrusu 'vergi reform komisyonu' üyesi olmak gerekir." Bı kaynağın değerlendirilmesi için, gücümü büyük toprak sahiplerinden, büyük çiftçiden almayan, onların desteğine gerek duymayan iktidarlar gerekli.

VERGİDEN KİMLER KAÇABİLİYOR?

Türkiye'de vergi yükünün düşük olmasının ve esas olarak emekçilerin sırtına binmesinin önemli bir diğer nedeni de gelir vergisi sisteminin yapısı. Teoride, gelir düzeyi arttıkça vergi oranı da artıyor. Ancak, uygulamada durum bunun tam tersi. Düşük gelir dilimleri daha yüksek oranlarda vergilendiriliyor. Örneğin, Türkiye'de asgari geçim indirimi çok düşük, 1973 yılında ücretliler için 3600 TL olan asgari geçim indirimi aynı yılın kişi başına milli gelirinin % 60'ı dolayında. Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu oran % 200, az gelişmişlerde ise % 1200 dolayında, Türkiye'deki oranın düşüklüğü, en düşük gelirli grupları bile vergi kapsamına sokuyor. Oysa, gelirleri 1 milyon TL'sini aşanlar, gelirleri ne olursa olsun % 60 vergi veriyor. Kaldı ki yüksek gelir grupları için yasaların getirdiği vergi oranları bile uygulanmıyor. Örneğin, SBF öğretim üyelerinden H. Üren Arsan'ın hesaplamalarına göre, beyannameli mükelleflerin efektif vergi oranları yasadaki oranların çok altında. Burada, yıllık beyanname veren ve götürü biçimde vergilendirilen gruplarda yaygın olan vergi kaçakçılığını da hesaba katmak gerek. Maliye Bakanlığı her yıl vergi beyannamelerinin çok küçük bir bölümünü inceleyebiliyor. Bı incelemelere göre, 1963 yılında gelir vergisi mükelleflerinden 4758'inin % 75, kurumlar vergisi mükelleflerinden 449'unun % 13 oranında vergi kaçırıldıkları anlaşılıyor. (1). Vergileri kaynaktan kesilen işçi ve memurların böyle bir olanağa sahip olmadıkları açık.

ÇALIŞANLARIN ÜZERİNDEKİ YÜK

Bı sistemin sonucu, ağırlığı ücretliler ile maaşlıların taşıdığı bir gelir vergisi uygulaması. 1950'lerde gelir vergisinin % 62'sini ödeyen bu grubun payı gene aynı düzeyde. Oysa, bu grubun milli gelir içindeki payı bu düzeyin çok altında. Örneğin, 1973 yılında ücretlerin katma değer içindeki payı, özel kesim imalat sanayiinde % 31,6, kamu kesiminde ise % 22,3 idi. Bir de, tüccar ve sanayicilerin zaman zaman kendilerine düşen yükü azaltmaları söz konusu. Bunun en iyi örneklerinden biri 1970 sonrasında görüldü. Tabloda tüccarlar, serbest meslek sahipleri ve ücretliler - maaşlıların kişi başına vergi tahakkuku rakamları görüldü. 1970 yılında bir tüccarın ödeyeceği vergi emekçinin ödediğinin 3,7 misli. Bı 1970 grubun gelirleri arasındaki farkın bunun çok üstünde olduğuna şüphe yok. Bı ise

Ayrıca, tablodaki rakamların vergi tahakkuku ile ilgili olduğunu belirtmek gerek. Fiilen ödenen vergi rakamlarında adaletsizlik daha da fazla. Çünkü, ücretli ve maaşlıların vergilerinin tahakkuku ile ödenmesi aynı anda oluyor. Bına karşılık, diğer gruplarda bu iki işlem ayrı zamanlarda olduğundan, genellikle tahsilat rakamları tahakkuktan daha az. Zaman zaman çıkarılan, vergi cezalarını ve zamlarını b. İşleyen yasalardan yararlananlar da bu gruplar. Ücretliler ve maaşlılar değil. Başka bir deyişle, yüksek gelirli grupların vergiden kaçma olanakları çok fazla.

SONUÇ

Buraya kadar açıklanan özelliklerin ortaya koyduğu gibi, Türkiye'deki vergi sistemi esas olarak dolaylı vergilere dayalı, gerek dolaylı ge-

GRUPLAR İTİBARIYLA KİŞİ BAŞINA GELİR VERGİSİ TAHAKKUKU: 1970-1973

	1970	1971	1972	1973
Yıllık Beyanname Verenler	4203	4765	5459	7265
Ticari kazanç elde edenler	4174	4712	7065	7780
Serbest meslek erbabı	6444	3034	6790	7289
Ücretliler, maaşlılar	1122	1303	2306	3778

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Bütçe Gelirleri Yıllığı, 1973 ve 1974

emekçilerin görece olarak daha fazla vergilendirildiğini gösteriyor. Üstelik durum giderek kötüleşiyor. 1973'de tüccarın vergisi emekçisinin 2 misline düşüyor. Başka bir deyişle, ücretliler ile maaşlıların kişi başına vergileri tüccarlara oranla daha hızlı artıyor, 1970-73 dönemi için bu artış oranı ücretliler ve maaşlılar için % 227, tüccarlar için ise % 86. Oysa, söz konusu dönemde işçi ücretlerindeki artış % 50 dolayında kalıyor. Bir de, 1970-73 arasında enflasyon hızının yüksek olduğunu ve enflasyonun gelir bölümünü karlar lehine ve ücretler, maaşlar aleyhine değiştirdiğini hatırlamak gerek. Demek ki gerçekte durum tabloda görüldüğünden daha da adaletsiz ve tablonun gösterdiğinden daha hızlı kötüleşiyor.

rek dolaysız vergilerde esas yükü genel olarak dar gelirli grupların özel olarak işçi ve memurların taşıdığı bir sistem. Emek gelirlerinin yüksek oranlarda vergilendiği bu sistemde sermaye gelirleri ya geniş ölçüde vergi dışında kalıyor ya da görece olarak düşük oranlarda vergilendiriliyor. Devlet vergiler yoluyla özel kesime fon aktararak sanayideki sermaye birikimini artırmada, sınıfsal konunun kendine yüklediği görevi yerine getiriyor. "Toplam ulusal kapitalin ideal olarak kişilikleşmiş biçimi" olan devletten, daha farklı bir davranış ve uygulama beklenemez zaten.

(1) Ataman, S., "Türkiye'de Vergi Yükü, 1974" Maliye Dergisi, n. 17, Eylül - Ekim 1975 s. 59.

HİZMET , HİZMET , HİZMET ...

Sermaye sağda solda derdini anlata dursun, Çalışma Bakanlığı da bu dertlerden bakanlığının derman bulabileceklerini seçerek çabalarını sürdürmekte. Sürdürülen çaba sırasında bulunan her yol hemen uygulanmaya konulmakta. Uygulamaya konulan yollardan birisi 101 iş müfettişinin hallaç pamağu gibi atılması idi. Öğrenildiğine göre, sürülen iş müfettişlerinin bir kısmı eski yerlerine dönmüş, büyük bir bölümü ise sürüldükleri yerlerde görevlerini sürdürüyorlar. Bakanlığın asıl amacı ise hiç gerçekleşmemiş. Bakanlık, hallaç pamağu gibi atılan müfettişlerin bir bölümünün görevlerinden ayrılacağını düşlerken, bu gerçekleşmemiş. Bu amacın gerçekleşmemesinde en önemli etken, iş müfettişlerinin derneği İM-DER.

ÇALIŞMA BAKANLIĞININ GÖREVİ NEDİR?

1946 yılında kurulan Çalışma Bakanlığının kuruluş yasasının birinci maddesi aynen şöyle demektir: "Çalışma Bakanlığı, çalışma hayatının düzenlenmesi, çalışanların yaşama seviyesinin yükseltilmesi, çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin memleket yararına ahenkleştirilmesi, memlekette çalışma gücünün genel refahı artıracak surette verimli kılınması, tam çalıştırma ve sosyal güvenin sağlanması ile görevlidir." Çalışma Bakanlığı bu görevini büyük ölçüde iş müfettişleri eli ile yürütmek zorundadır. Çalışma hayatını düzenleyen yasalarda da buna ilişkin hükümler vardır. İş yasasının 88'inci maddesi "Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını" izlenip denetleneceği; toplu sözleşme yasasının 47'nci maddesi de "topluluş sözleşmesi veya uzlaşırna kurulu, hakem kurulu veya mahkeme kararlarına uyulup uyulmadığının" denetleneceği hükmünü getirmiştir.

Bu işlevlerin yanında ise, sermaye ile Bakanlığın ilişkisi, kuruluş yasası maddesinin içinde gizli olarak var. Bu ilişki, çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki münasebetin "memleket ya-

rarına ahenkleştirilmesi" deyiminde gizli.

Yani bir tarafta, çalışma hayatını düzenleyen yasaların uygulanması ve uygulamanın denetlenmesi (işçilerin hayat seviyelerinin yükseltilmesi ve bu görevi üstlenen iş müfettişleri); diğer tarafta ise, memleket yararı ile özdeşleşen sermayenin yararı ve bu görevi üstlenen Çalışma Bakanlığına bağlı bölge çalışma müdürleri. Üstelik iş müfettişleri çalışma müdürlüğü emrinde görev yaptıklarından zincir tamamlanıyor.

BU ÇELİŞKİNİN YARATTIĞI SONUÇ

İş müfettişleri, doğal olarak, çalışma hayatını ilgilendiren yasaların, yani iş yasasının, sendikalar ve toplu iş sözleşmesi - grev - lokavt yasasının uygulanmasına hayatîyet verecek:

- Bir işveren, işçinin yıllık iznini vermiyorsa, haftada 48 saatın fazla çalıştırıp, fazla çalışma ücretini ödemi-yorsa, asgari ücretin altında ücret ödü-yorsa;

- Diğer taraftan işveren yanlış bir sendika, işverene anlaşmış, bu işyerinde çalışan işçilerden hiç birisi kendisine üye olmadığı halde toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi alma çabasını sürdürürken, işçilerin üyesi olduğu sendika bölge çalışma müdürlüğüne itirazda bulununca; ya da sendikal faaliyette bulunduğu için bir işçinin işine son verilmişse; yürürlükteki toplu iş sözleşmesi hükümlerine işveren uymuyorsa;

İş müfettişleri olayı inceleyecek, durumu saptayıp rapor edecek. Yani verilmeyen ücretli izin kullandırılmasını, ödenmeyen fazla çalışma ücreti ile asgari ücretin ödenmesini, hiç üyesi olmayan sendikadan değil işçilerin üyesi bulunduğu sendikadan toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olduğunu, sendikal faaliyetten dolayı işten çıkarılan işçinin işe dönmemesi, uyulmayan toplu iş sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını isteyecek, ayrıca suç işleyen işve-

renlerin cezalandırılmak üzere savcılığa bildirilmesini talep edecektir.

Gel gör ki, tesbitli hususları uygulamaya geçirmek bölge çalışma müdürlerinin yetkisinde. Aynı zamanda, bu tesbitli hususlara bölge çalışma müdürlerinin uyma zorunluluğu da yok. Kaldı ki, bu tesbitli hususlar sermayenin yararına değil.

Ne oluyor o zaman uygulamada? İş müfettişleri işçinin çığnemen hakkının işverenden alınmasını ve ayrıca işverenin savcılığa bildirilmesini istiyor, bölge çalışma müdürü bu raporu dilese uygulamaya koymuyor. İş müfettişi, işçilerin üye oldukları sendikaya yetki verilmesi gerektiğini belirtiyor, bölge çalışma müdürü rapora uymuyor. Yani çığnemen işçi hakları yerde kalırken, iş müfettişlerinin yaptığı görev de güne gidiyor.

İŞ MÜFETTİŞLERİ ÖRGÜTLENİYOR

Örgütlü gücün üstesinden gelemeyeceği hiç bir zorluğun olamayacağını bilen iş müfettişleri, bir dernek kuruyorlar. Adı İM-DER. Dernek, iş müfettişlerinin, yasaların kendilerine verdiği görevi yerine getirebilmeleri için yetkili kılınmaları yönünde çabalarını sürdürüyor. İlk hedef, bölge çalışma müdürlerine bağlı olmamak. Bu aynı zamanda bir yasa hükmü. 5690 sayılı yasanın 6'ncı maddesi buna amir, ama uyulmayan bir yasa hükmü. Derneğin çabaları, bu hedefe ulaşmayı amaçlıyor. Ancak bu yeterli değildir. Bunun arkasından, bölge çalışma müdürlerinin raporlara uymama yetkilerinin kaldırılması, yani raporların gereğinin mutlaka yapılması zorunluluğunu kabul ettirmek. Ancak bu zaman, çığnemen işçi hakları yerde kalmayacak, iş müfettişlerinin yaptıkları görev güne gitmeyecek.

İM-DER, örgütlü gücü ile bunu mutlaka gerçekleştirecektir.

Sermaye ise bu çalışmalardan ve gelişmelerden şikayetçidir. Sermayenin

görevli kıldığı Çalışma Bakanı ve onun görevli kıldığı bölge çalışma müdürleri kendi çaplarında sermayenin yararına çalışmaladırlar her ne pahasına.

Çalışma Bakanı, iş müfettişlerinden 101'ini hallaç pamağu gibi atarken, iş başına getirilen bölge çalışma müdürleri de müfettişlerin raporlarında sermayenin yararına olmayan tesbitleri sümen altı ediyorlar.

YENİ GELİŞMELER

Yeni gelişmelerden birisi şöyle:

İM-DER'in Genel Başkanı iş müfettişi Ahmet Erol. Sürülen 101 iş müfettişlerinden biri. Sürgün yeri henüz belirlenmemiş. Kendisi ile açık pazarlık yapıyor, "gel beraber çalışalım" denilir. Bunun anlamı, sermaye yararına olmayan işleri yapma demektir. Anlamın içinde "İM-DER'i de çalıştırma" da var. Yani, işveren işçinin yasalarından doğan hakkını veremeyebilir, es geçeceksin; bir işyerinde işçilere rağmen yetki almak isteyen işveren yanlış sarı şebeke girişimde bulunabilir, bu girişim engellemeyeceksin; dernek vastası ile de iş müfettişlerinin yetkili kılınması yönünde çaba harcamayacaksın, demektir.

"Gel beraber çalışalım"a "hayır" karşılığı alınca Erol'u görevden uzaklaştırmanın yolları aranır. Kuzu yu yemeyi aklına koymuş olan kurt "senin deden benim suyum bulandırmıştı" gibilerden bir laf etmiştir. Buna benzer bir tavrıyla, Çalışma Bakanlığı müsteşarı, Ahmet Erol'a gönderdiği bir yazıda "sen bir tarihte bilmem ne gazetesi-ne bir beyanat vermiştin. Bu, görevin işbirliği içinde yapılmasını engelleyici-dir. Ayrıca sen dernek çalışmalarına ağırlık vermek sureti ile asli görevini de aksatıyorsun. Ve de Bakanlığın itibarını sarstığın anlaşmıştır. Yazılı savunmanı yap" demıştır.

Bütün bunlar, karmakarışık genel politik ortam içerisinde MC iktidarının Çalışma Bakanlığı'nın sermayeye sunmaya çalıştığı hizmetlerden bir bölümü.

TEKELCİ SERMAYEYİ TANIMADAN TEKELLERLE MÜCADELE EDİLİR Mİ ?

Barolar Birliği'nin 28-30 Kasım tarihleri arasında Ankara'da düzenlendiği Ekonomi-Hukuk Kongresine bir tebliği sunan Nabi Dinçer Türkiye'deki tekelleşme ve tekelci sermaye olgusu karşısında CHP'nin politikasını ve Halk Sektörü önerisini eleştirmiştir.

Nabi Dinçer, "Halk Sektörü ve Tekelci Sermaye" adlı tebliğinde özetle şu görüşlere yer vermiştir:

Türkiye kapitalizmi rekabetçi kapitalizm aşamasını yaşamadan uluslararası tekelci sermayenin ağına düşmüştür. Türkiye kapitalizmi, dış tekelci kapitalizme bağımlı bir biçimde ve onun arzu ettiği oran ve yönde gelişmiştir. Sınıfsal dengesizlikleri, bölgesel dengesizlikleri, kent köy farkını keskinleştiren, Türkiye kapitalizminin bu yapısıdır.

CHP'nin "Akgünlere" bildirdesinde Halk Sektörü'nün amaçlarından biri olarak "Tekelci büyük sermayenin hal-

ki ezmesine engel olmak" görüşü ileri sürülmektedir.

CHP BELGELERİ NE DİYOR?

Buna karşılık, gerek söz konusu bildirgede gerekse CHP ideologları tarafından kaleme alınan Halk Sektörü'nü açıklayıcı belgelerde tekelci sermayenin yapısı ve niteliği hakkında her hangi bir ciddi değerlendirmeye rastlanmamaktadır. CHP belgelerinde, tekelci sermayenin bir veri olarak kabul edildiğini görüyoruz. Oysa "tekelci sermayenin halkı ezmesine engel olmak" görüşünden hareket eden bir partinin en azından tekelci sermayenin niteliğine ve Türkiye'deki somut biçimine ilişkin çözümler yapması gerekir. CHP bu yapılmadan tekelci sermayenin kuşatılabileceğini sanmaktadır.

CHP belgelerinde, bütünüyle ka-

pitalizmin mantığı içerisinde kalınarak tekellerle başa çıkılabileceği sanılmaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki tekelci sermayenin uluslararası ilişkileri ve bu ilişkilerden aldıkları güç üzerinde hiç durulmamaktadır. Tekellere karşı olduğunu iddia eden bir partinin tekellerine dış ilişkilerini oluşturan emperyalizm üzerinde hiç durmaması da ayrıca dikkati çekicidir.

CHP belgelerinde tekelci sermayeye karşı iki aracın yeterli sayıldığı sonucu çıkmaktadır. Bu iki araç, kooperatifçilik ve Halk Sektörü'dür. Buna karşılık Halk Sektörü'nün isim babası olduğu ileri sürülen CHP'li Ali Nejat Ölçen'in "Halk Sektörü" başlıklı kitapçığında tekelci sermayeden söz dahi edilmemektedir. Kitaba göre, Türkiye kapitalist ekonomisi içinde değil, bir sektörler ekonomisi içinde bulunmaktadır. Bu iki sektöre ek-

necek olan bir üçüncü sektör, yani Halk Sektörü ekonomiyi kurtaracaktır. Bu sektörün kurulduktan sonra tekelci sermaye karşısında nasıl tutunacağına hiç yer verilmemektedir, çünkü tekelci sermaye diye bir olgu en baştan ele alınmamıştır. Böylece, CHP'lilere göre, tekelci sermaye ile halkın kendi yönetiminde kendisini üretici durumuna getirmesi demek olan Halk Sektörü'ne kuzu bir arada yaşayacaktır. Sezar'ın hakkı Sezar'a, tanrının hakkı tanrıya verilecektir.

Tekelci kapitalizm döneminde karşı tekelci ve anti-emperyalist her hareketin demokrasi ve giderek sosyalizm kavgasında yeri vardır. Ancak, tekelci sermayenin karşısına bir üçüncü sektörün çıkarılmasıyla tekelcilerin gücünü kırma, kapitalizmi rekabetçi aşamasına geri döndürmek, yani tarihe mal olmuş bir sistemi geri getirmek mümkün değil dir.

TİP TOPLANTISININ

ANLAMI

METİN ÇULHAOĞLU

Geçtiğimiz hafta Ankara'da yapılan Türkiye İşçi Partisi İl Temsilcileri Toplantısı'nı kapatırken yaptığı konuşmada, Genel Başkan Behice Boran, "toplantıda görülen yüksek düzey"i özellikle vurguluyordu.

Bundan anlaşılması gereken şu: Türkiye'de sosyalist hareket özellikle 1960'tan sonra güçlendi. Başka ülkelerin deneylerinde olduğu gibi Türkiye'de de hareketin güçlenmesi dümdüz ve kesintisiz bir çizgi izlemiyor. Türkiye'de bu çizginin daha sarsıntılı ve kesintili olması Türkiye'ye özgü bazı nedenlere bağlı.

Bu nedenlerin başında, sosyalist hareketin, gelişirken asgari arınmaları bile beraberinde ve birlikte gerçekleştirmesi geliyor. Çizginin kesintili olmasının nedeni ise, sosyalist hareketin 12 Mart döneminde yaşadığı ağır darbe. Bugün ise, sosyalist hareket kendi içindeki arınma sürecinde önemli bir adım atmış durumda. Bunun yanı sıra, 12 Mart döneminde kitlelerle birlikte sosyalist kadrolar da çok şey öğrenmiş olarak çıktılar. Lenin'in de söylediği gibi, yeni gi yılları sosyalistler için iyi bir okul. Değindiğimiz bu iki engelin aşılması sosyalist harekette niteliksel bir dönüşümü ya da sıçramayı ifade ediyor. Sosyalist hareket 1960'dan sonraki gelişim çizgisinde en önemli sıçramasını yapmış bulunuyor. Genel Başkan Behice Boran'ın toplantıda özellikle vurguladığı gözlem, bu sıçramanın doğal bir sonucu.

Türkiye'de 1960'ı izleyen dönemde bir sol düşünce "patlama"sının olduğunu söylemek mümkün. Ne varki, sosyalist hareketi geliştiren, "sol düşünce" değil, bilimsel sosyalist düşünce. Ve bu düşüncenin işçi sınıfına ulaşması. Bu nedenle, sol düşüncenin elenerek eleğin üzerinde yalnızca bilimsel sosyalizmin kalması yıllarca sosyalist hareketin en güncel sorunlarından biri olarak kaldı. Bu arınma ve elenme süreci Türkiye'de sosyalist örgütün içinde ve onun aracılığıyla gerçekleşti.

Bu gerçeğin olumsuz ve olumlu olmak üzere iki yanı var. Olumsuz yanı şu: En ilkel düzeydeki arınmaların bile örgüt içerisinde gerçekleşmesi zaman zaman örgütün bünyesini zayıflattı. Gelişim çizgisinde sarsıntı ve yalpalamaya yol açtı. Olumlu yanı ise, bütün bu süreci örgüt içinde, örgüte bağlı kalarak ve onun disiplinine uyarak geçiren kadroların oluşması. Bu kadrolar, küçük burjuva radikalizminden hoşma kadar her türden düşünce ve sapmayla karşı karşıya geldiler. Bunlarla mücadele ettiler ve galip çıktılar. Ama asil öneimlisi, bunu örgüt içinde kalarak örgüt aracılığıyla yaptılar. Zaten örgüt aracılığı olmaksızın her hangi bir "sol" düşüncenin kesin biçimde yenilip mahkum edilmesi mümkün değil. Örgütsüz vezevikel ortamının bulunmaz hint kumaşı olan "doktorcu düşünce"nin kesin yenilgisinin TİP ve TSİP kurulduktan sonra gerçekleştirilmesi bunun en iyi örneklerinden.

Bilimsel sosyalist kadroların en önemli deneylerinden biri de 12 Mart dönemi oldu. 12 Mart dönemi yalnızca Türkiye tahlillerine ilişkin bazı yanlışlı-

ları ortaya çıkarmakla kalmadı. Daha önemlisi, sosyalist kadroların salt örgüt bilincinin ötesinde, örgütü güçlendirme gereğini daha çok kavramalarını sağladı. Mücadelenin örgütle olacağına inanmak yetmiyor. Onu güçlendirmek gerekiyor. Bir daha fenersiz yakalanmamak için yerine getirilmesi gereken koşul bu. Örgütü güçlendirmenin yolu ise en ince ayrıntılarına kadar örgütlenme ilke ve biçimlerinin saptanarak uygulanmasından geçiyor. TİP İl Temsilcileri Toplantısı, bu konunun en somut düzeylerde tartışıldığı bir toplantı oldu. Gezevzelik yapılmadı, bomboş teorik tahlil nutukları atılmadı. Ortaya atılan her konu, örgütlenmenin acil ihtiyaçlarına ilişkindi. Toplantı işte bu nedenle "yüksek bir bilinç düzeyi"nin ifadesi oldu.

Bugün 1960'lara kıyasla bir çok nokta açıklığa kavuşmuş durumda. Dı şarıdan bakanlar tarafından bir ölçüde haklı olarak "sağırlar diyalogu" olarak nitelenen tartışmaların temelinde sanıldığı gibi "strateji ayrılığı" n yatmadığı anlaşıldı. Sosyalist kesimdeki saflar bu anlamda da netleşti. Strateji ayrılığı kılıfı içinde bilimsel sosyalizmin azılı düşmanı goşist sapmaların ve küçük burjuva devrimciliğinin yattığı ortaya çıktı. Bugün sosyalist hareket bu anlamda stratejitarışmalarını aşmış durumda. Bugünkü kamplaşma, örgütlü sınıf mücadelesine inananlarla ona düşman olanlar arasında.

Örgütlü sınıf mücadelesine inandıklarını söyleyenlerin bir kaç partide toplanmaları ise geçici bir olgu. Bu partilerin çoğunun nesnel dayanakları yok. Daha çok subjektif çıkışlara dayanan kuruluşlar. Bu açıdan bakıldığında sosyalist hareketi bölünmüş görmek hiç te anlamlı değil. Çünkü bölünmüş olan, sosyalist hareket değil, genel olarak sol. Bu ise çok doğal. Sosyalist hareketle solu bu açıdan ayırdetmek gerekli. TİP Genel Başkanı Boran'ın belirttiği gibi, örgütlü sınıf mücadelesine inandıklarını söyleyen sosyalist partiler üzerinde hareket doğal bir ayıklayıcı görevi yapacak. Nesnel, yani sınıfsal temeli olanlar kalacak, diğerleri ortadan silinecek. TİP toplantısına hakim olan bilinçlilik, buna karşılık diğer sol partilerin bugünkü durumu, kimin gidici kimin kalıcı olduğunu göstermesi bakımından çok anlamlı.

12 Mart deneyi sosyalist kadrolarla birlikte yığınlara, çeşitli sınıf ve tabakalara da çok şey öğretti. Genel siyasal plandan daha dar mesleki plana kadar örgütsüzlüğün çaresizlik, yenilgi demek olduğunu kanıtladı. Türkiye'deki sosyalist hareketi derlenmeye ve hemen ardından örgütlenme yolunda somut adımlar atmaya iten en önemli nesnel güç, bu. Yığınların örgüt ararışına en iyi cevabı veren çizgi, Türkiye'de sosyalist hareketi temsil edecek. Bugün Türkiye'de demokratik kitle örgütleriyle tek tek soldaki partiler arasındaki ilişki de kimin gidici, kimin kalıcı olduğunu gösteriyor.

Türkiye İşçi Partisi İl Temsilcileri Toplantısı'nın ardından söylenecekler, bunlar.

■ PORTEKİZ'DE ÖZGÜRLÜĞÜN ŞAFAĞI

Alvaro Cunhal
17. 50 TL

■ PLANLAMA KALKINMA VE TÜRKİYE

Yalçın Kılıçık
20. - TL

■ ÇAĞDAŞ TROÇKİZM VE
KARŞI DEVRİMCİ ÖZÜ

M. Basmanov

29. - TL

Bilim Yayıncılık
Limited Ortaklığı
Piyerloti Cad. 21/1
Çemberlitaş
İSTANBUL

P.K. 265 Sirkeci
İSTANBUL

DAĞITIM :
İstanbul, İzmir: GE-DA
Ankara :
Sergi Kitabevi

DÜNYA , FAŞİZMİ BİR KEZ DAHA LANETLEDİ

HOLLANDA'LI, İSVEÇ'Lİ, AVUSTRALYA'LI İŞÇİLER ŞİLİ'YE GİDEN BÜTÜN GEMİLERE YÜK YÜKLEMİYİ PROTESTO EDEREK, DÜNYA İŞÇİLERİNİN, DÜNYA HALKLARININ BÜTÜNLEŞMESİNİ GÜZEL BİR BİÇİMDE ORTAYA KOYDULAR.

Geçen hafta sonunda Atina'da önemli bir konferans toplandı. Dünyanın barışçı güçleri ilk kez bir araya geldiler. "Dünya Barış Güçleri Kongresi"ne bağlı "Dayanışma ve Dayanışmayı Sürdürme Komitesi" Atina'da özel bir konferans düzenledi. Konferansın önemi, adı geçen örgütün ilk kez bir toplantı düzenlemesinin ötesinde, faşizmin, dünyanın dört bir tarafından gelen hükümet temsilcileri, değişik kuruluşlar, Avrupa'nın tüm sosyal demokrat partileri tarafından lanetlenmesi idi. Faşizmin lanetlenmesi, Şili'deki faşist cuntaya karşı dünyanın kesin bir tavır almasıyla somutlaştı.

BOŞLUKTAKİ TÜRKİYE

Atina'da dünyanın dört bucağından gelen 24 ülke temsilcileri faşizmin niteliklerini ortaya serip Şili'ye karşı ortak bir tavır alınması için karar verirken, Türkiye'nin bundan haberi bile olmuyordu. Özellikle az gelişmiş ülkelere ya da bilinen deyimle "Üçüncü Dünya Ülkeleri" elçileri hükümetlerini konferansta resmen temsil ederken, Amerika'nın eski başkan adayları dahi konferansa mesaj gönderirken, Türkiye'nin Atina'dan yüzlerce yıl geri düşmesi, izlenen dış politikamızın aslında bir başka simgesiydi. Birleşmiş Milletlerin New York'da Kıbrıs için aldığı karar, kendini dünyanın her yerinde, her zaman somut bir biçimde tekrarlıyor, Türkiye'yi yalnızlığın karantına iyice itiyordu. Faşizme karşı dayanışma emperyalizmin kalesinde bile yankı uyandırırken, Türkiye hala bir meclis başkanlığı için 226'yı nasıl bulurum hesaplarıyla çalkalanıyordu.

ATINA KONFERANSI'NIN AMACI

Dünya Barış Güçleri ilk kez bu tür bir düzenlemeye giderlerken amaç faşizme karşı tavır somutlaştırmak ve bunu Şili Cuntası'na karşı çıkarak dünyaya sergilemekti. Nitekim alınan kararlar bunu kanıtıyordu. Atina'da alınan kararların en önemlilerinden biri, Şili'de faşist cunta iktidarını sürdürdüğü sürece, ülkelerin Şili'ye her türlü ithalat ve ihracatı boykot etmeleridir. Şili şu anda özellikle silah ithalatı yapmakta, bu silahları İsrail, Güney Afrika Birliği ve İspanya'dan satın almaktadır. Bu ülkelerden gelen temsilcilerin kendi hükümetlerine boykota uyma yönünde çağrıda bulunacakları da alınan kararlar arasındadır.

ŞİLİ'YE HESAP KESİLMELİ

Toplantıya katılan ülkelerin Şili'den hiçbir mal almamaları da kararlaştırılmıştır. Buna, Şili'nin en önemli ihracat ürünü bakır da dahil edilmiştir. Atina'da bu karar alınırken, Türkiye Şili'den 20 bin ton şeker ithal etmekte ve bu haber Şili gazetelerinde şöyle yer almaktaydı:

"Bir Kuzey Afrika ülkesi olan Türkiye'ye şeker ihrac ediyoruz.." El Mercurio gazetesinin bu haberi üzerine yorum yazmanın bir anlamı yok elbette.

Alınan bir diğer karar, ülkelerin Şili'ye borç vermelerine ilişkindir. Genel Boykot kararının ötesinde, Şili aldığı kredinin yüzde 48'ini silaha yatırıyordu. Sadece Amerika'dan aldığı bir milyar doları en modern silahlara harcamıştı Şili Cuntası.

SAVUNUSUZ YARGILAMALAR

Cuntanın ekonomik faaliyetlerini kısıtlamayı dünyadan teerid etmeyi amaçlayan ekonomik kararların ötesinde, cuntanın marifetleri de bir bir döküldü ortaya kongrede: "İnsanlara karşı kin ve nefret duygularıyla doludur Şili Cuntası. Onun için tüm ilişkiler kesilmelidir. Şu anda yurtsever olduklarından dolayı insanlar yargılanmaktadır Şili mahkemelerinde. Yargılama komik bir sözdür aslında. Çünkü avukatların "suçluları" savunması yasaklanmıştır. Kendi kendilerine de savunma hakkı verilmemektedir "suçlulara". Bunlardan birisi de Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis

Corvalan'dır. Cuntaya karşı çıkanlar vatana ihanetle suçlanmaktadır."

İŞKENCENİN HER ÇEŞİDİ

Kongrede yapılan çeşitli konuşmalar faşist cuntanın nerelere uzandığını dünya kamuoyu önüne getirmekteydi. Görgü tanıklarının anlatıklarına göre, toplama kamplarında 8-11 yaşlarında çocuklar, hamile kadınlar bulunuyordu. Cuntanın tutukladığı eski bir general Sergio Poblete aynen şunları söylüyordu: "Artık Şili'de ordu içinde de birlik bozulmuştur. Subaylar tutuklanmakta, kiliseden papazlar toplama kamplarına gönderilmektedir. Kamplarda eski nazi yöntemlerine harfiyen uyulmaktadır. Santiago yakınlarındaki bir toplama kampına "Diskotek" adını vermiş Şilili vatandaşlarım. "Diskotek" Şili'nin en büyük işkencehanelerinden biridir. Bu türlü anılmasının nedeni, işkence yapılmış insanlara, faşistlerin plak çalmalarıdır. Seslerin duyulmasını önlemeye çalışmaktadırlar böylece. İşkencecilerden ölen insanların sayısı binlere ulaşır."

Ve 25 yaşındaki Gustav Ruz ekliyor: "Benim bulunduğum kampta, Arjantin'de gerilla faaliyeti ve cuntaya karşı çıktıkları gerekçesiyle 119 kişi öldürüldü."

Faşizmin lanetlenmesi aslında dünyada çoktan yankısını göstermişti. Hollanda, İsveçli, Avustralyalı işçiler Şili'ye giden bütün gemilere yük yüklemeyi protesto ediyorlar ve dünya işçilerinin, dünya halklarının bütünleşmesini en güzel biçimde ortaya koyuyorlardı.

Atina'daki kongreye şu ülkelerden heyetler katıldı: Cezayir, Arjantin, Avusturya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Bolivya, Şili, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Çekoslovakya, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, Ekvador, İspanya, Etyopya, Finlandiya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Meksika.

Bunun dışında Avrupa'nın tüm sosyal demokrat partileri temsilcilerini gönderdiler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez kapsamı bu ölçüde geniş bir toplantıya, Dünya İşçileri Federasyonu, Neo-Faşistler hariç tüm İtalyan partileri, Dünya Hristiyan Demokratları Birliği, Dünya Gençlik Teşkilatı, Dünya Hristiyan Gençlik Teşkilatı, Hindistan, İsveç, Finlandiya, Norveç hükümetleri özel temsilcileri, büyükelçiler, Katolik, Hristiyan ve Yahudi kiliseleri temsilcileri, değişik ülkelerden yüz parlamenter, Uluslararası Avukatlar Birliği, Dünya Gazeteciler Federasyonu ile çeşitli ülkelerin mimar ve mühendis odaları katılmışlardır.

Toplantının bir başka ilginç yanı da Amerika eski başkan adaylarından Mc Govern'in kongreye mesaj göndermesidir. Mc Govern mesajında "Şili'ye ekonomik ve politik baskı uygulanmasını" istemektedir.

Hindistan Başbakanı Indra Gandhi ise "Şili'ye benzeri baskı yöntemlerinin uygulanmasını" önerirken, Allende'nin başarılarını övmekteydi.

İşte, dünyadan bir kesit daha. İşte, Türkiye'nin faşizm karşısındaki "olmayan" tavrı. İşte, faşizm heveslilerine verilen yanıt!

KIBRIS'TA KOMANDO ÖRGÜTÜ HAREKETE GEÇİYOR

*Halkçı Parti'nin Genel Merkez Binası Yandı.
"gösterdiğim adaylardan başka kimse seçile-
mez" diyen eski Bayraktar ve Emekli Gene-
ral Kemal Coşkun (Kenan Coygun) Kıbrıs'ta
ne yapıyor?*

Kıbrıs Anayasası'na göre yakında genel seçimlerin yapılması gerekiyor. Ancak, Denktaş iki aydır sonuçları belli bir takım temaslar için Kıbrıs'tan ayrılmış durumda. Kıbrıs'ı "emin" ellere bırakmış olduğu anlaşılıyor. Kıbrıs'ta üçüncü bayraktar olarak görev yaptıktan sonra şimdi bir emekli general olarak Kıbrıs'a gelip yerleşen Kemal Coşkun, Denktaş'ın adına bir sindirme hareketini başlattı. Kıbrıs Türk burjuvazisi tarafından mali desteğe kavuşturulan emekli general, "benim gösterdiğim adaylardan başka kimse seçilemez" diyor.

Kıbrıs'ta bayraktarlık çok önemli ve etkili bir kurum. Fiilen bütün iç emniyet görevi bayraktarlık tarafından yerine getiriliyor. Bayraktar, Kıbrıs Bakanlar Kurulu'na istediği zaman grebilen ve tartışmaları etkileyebilen bir kişi. Ayrıca en etkili yayın organı olan Bayrak radyosu hala bayraktarlığa bağlı. Bütün yayınlar, bayraktarlığın kontrolünden geçiyor.

Şimdiye kadar gelip geçen bayraktarların uygulamaları çok çeşitli oldu. Gelip geçen bayraktarlar içinde en çok anılanlardan birisi üçüncü bayraktar. Kıbrıs'ta Kemal Coşkun adıyla görev yapan Kenan Coygun'un zamanında olanlar çok ilginç. En azından bir mücahitin öldürüldüğü biliniyor. Bunun dışında bazı yüksek dereceli bayraktarlık yetkililerinin özel temaslara

rını gizlilik içinde yapabilmek için Lefkoşa'nın bir semtinin elektriklerini sabaha kadar kestirdikleri de biliniyor.

Kıbrıs'ın şimdiki bayraktarı ile Kemal Coşkun dönemi arasında bir paralellik kurmak mümkün değil. Tam tersi bir uygulama var. Şimdiki Bayraktar, Halkçı Parti ile Denktaş arasındaki mücadeleye karışmıyor. Denktaş'ın baskı girişimlerini durdurduğu gibi Bayrak Radyosunda Halk Partisinin görüşleri de yansıma buluyor. Bayraktar, Berberoğlu'nun Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin hiç bir görüşünün Bayrak Radyosunda yayınlanmasına müsaade etmemekle birlikte Alper Orhon'un Halkçı Partisi'ne yöneltilen baskı girişimlerini de durdurmaya çalışıyor.

Bayraktarın bu tutumu Denktaş'ın tepkilerine yol açtı. Bayraktarın değiştirilmesi için Ankara'da çok temas yaptı. Şimdilik temaslarından olumlu bir sonuç almadı. Olumlu sonucu eski bayraktar ve emekli general Kemal Coşkun'un örgütünden alıyor.

Kemal Coşkun'un Kıbrıs'ta hiç bir sıfatı ve hiçbir geliri yok. Ama lüks otellerde büyük yemekler verebilecek durumda. Kıbrıs Türk burjuvazisi, Kemal Coşkun'a elinden gelen, maddi ve manevi bütün desteği sağlıyor. Kemal Coşkun da bu destekle bir komando örgütü oluşturuyor.

Halkçı Partisi binasının yanıp kül olması Kıbrıs'taki gelişmeleri güncelleştirdi. Parti Genel Başkanı "kimseyi suçlamıyoruz" dedi. Ama bu tür hareketlerin Partisini daha da güçlendirdiğini söyleyerek bir sabotaja inandığını belli etti.

Ortaya çıkan yangın olayı, Denktaş'ın iki bakımdan işine yarıyor. Birincisi, siyasal bilinç ve kararlığı düşük düzeyde olan Kıbrıs Türklerini ürktüme. Bu tür olayların hem Alper Orhon'un hem de Berberoğlu'nun partilerinin örgütlenmesini güçleştirici etki yapacağı açık. Denktaş'ın birinci yararı burada. İkinci yararı ise çok daha önemli. Denktaş, seçimleri zamanında yapmak istemiyor. Türkiye'de olduğu gibi bu tür olayları, seçimleri ertelemek için kullanmaya çalışması mümkün.

GOMEZ: ŞAŞKIN

AZEVEDO: TUTUCU

PORTEKİZ'DE SAĞ TEHLİKE !

Portekiz'de geçtiğimiz hafta başında general Otelo de Carvalho'nun görevinden alınması üzerine Lizbon ve çevresindeki askeri kuvvetler harekete geçti. Hareket başarısızlığa uğradı. Gelen haberlerde, olaylar sonucunda Azevedo hükümetinin durumunun güçlendiği anlaşılıyor. Ancak bu haberlerin gerçek güçler dengesini ne denli yansıttığı şu anda bilinmiyor. Gelişmelerin ne ölçüde sağ lehine olduğunu kestirmek mümkün değil.

"Paraşütçüler" hareketinin başarısızlığı, Portekiz Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin ülkedeki siyasal bunalımı değerlendiren 24 Kasım tarihli bildirisinde önceden görülmüştü. Bildiride şöyle deniyordu: "Parti, muhakkak siyasal bir çözümden yanadır ve bir sağ darbe için elverişli koşullar yaratabilecek düşüncesiz tutumlara karşıdır." Parti, "ya hep ya hiç biçimindeki radikal tutum'u eleştiriyor, buna

karşılık "askeri kadrolar içinde devrimci mevzilerin güçlendirilmesini" istiyordu.

Portekiz'deki siyasal bunalımın kaynağında iktidar sorunu yatmaktadır. Portekiz devriminin izleyeceği yol belirlenmiş değildir; ilerici güçler arasında temel sorun üzerinde doğan ayrılıklar bu yolun belirlenerek bunalımın çözülmesini engellemektedir. Sorun, iktidarın burjuvaziye bırakılarak kapitalist sömürünün bir "burjuva demokrasisi" içinde mi süreceği, yoksa nihai hedef olarak sosyalizm hedef alan bir yol benimsenerek işçi ve emekçi sınıflara iktidar yolunun açılacağı mı sorunudur.

Gonçalves'in başbakanlıktan alınarak Azevedo başkanlığındaki 6. geçici hükümetin kurulmasıyla, sağ güçlerin iktidardaki ağırlığı artmıştır. Mario Soares'in liderliğindeki Sosyalist Par-

tisi ve Demokratik Halk Partisi iktidar direksiyonunu sağa, kapitalist sisteme çevirmişlerdir.

Sağ güçler, dar görüşlü burjuva demokratları, SP yönetimini ve DHP'ni sola karşı kullanmaktadır. SP'nin ilerici güçlerin birliğinin terketmesi, burjuvazinin güçleriyle devrimci güçlerin mücadelesini açmaz, "iktidar boşluğu" noktasına getirmiştir.

Carvalho'nun görevinden alınmasının temelinde ise, SP-DHP ağırlığındaki Azevedo hükümetinin orduyu "avucu içine alma istemi" yatmaktadır. Devrim Konseyi'nin sağ kanat üyesi Dışişleri Bakanı Melo Antunes 24 Kasım'lı Le Nouvel Observateur dergisine verdiği demeçte bunu açıklamıştır: "Ülke günden güne hükümet edilemez hale gelmektedir. Ülke bütünüyle hükümet edilemez hale geldiğinde ikinci aşamaya, iktidarın tam anlamıyla ele geçirilmesine sıra gelecektir. Bu da, ordunun

ele geçirilmesiyle başlayacaktır. Yapılacak ilk iş, silahlı kuvvetleri ele almaktır." Antunes, silahlı kuvvetleri iktidardan uzaklaştırma tertiplerini de şöyle açıklamaktadır: "Ordu bir eylem aracı olmalıdır, siyasal bir laboratuvar değil. Bugün bu yanlış düzeltilmek zorundayız. Bunu da kadroları yeniden oluşturarak ve belli kişileri değiştirerek yapacağız."

Çeşitli güçler arasında bir denge unsuru rolünü üstlenmek zorunda kalan Başkan Costa Gomez de giderek manevra gücünü yitirmiştir. Silahlı kuvvetlerin birliğini sağlayamayan Gomez, Azevedo hükümetinin baskılarına dayanamamıştır.

Son hafta içindeki gelişmeler, durumun, Cunha'nın deyimiyle "yeni bir baskı politikası ve yeni bir diktatörlüğün kurulması" lehine geliştiğini göstermektedir.

ENRICO BERLINGUER: "KOŞULLAR FARKLI OLSA DA AMAÇLARIMIZ BİRDİR. BİZLER, EN GENİŞ İTTİFAKLARI OLUŞTURMAYA ÇALIŞIYORUZ. ANCAK BU EN GENİŞ TOPLUMSAL VE POLİTİK İTTİFAK BÜYÜK SERMAYEYİ YENİK DÜŞÜREBİLİR."

GEORGES MARCHAIS: "PARTİLERİMİZ İÇİN TEK BİR AMAÇ VARDIR: SOSYALİZME VARMAK AMACIYLA BÜYÜK TEKELLERİN EZDİĞİ TÜM TOPLUMSAL TABAKALARI BİRARAYA GETİRMEK."

BERLINGUER
(Soldan birinci)

MARCHAIS
(Sağdan ikinci)

RAMBOUILLET DEĞİL ROMA

yüksek düzeyde ve güçlü mücadelelerin sonucu olabilir. Bu dönüşüm, halk egemenliğini gerçekten temsil eden demokratik kurumların varlığını, bu kurumların yetkilerinin güvence altına alınmasını ve genişletilmesini, evrensel, doğrudan ve nispi oy hakkının serbestçe kullanılmasını gerektirir. Evrensel oy hakkının somucuna berzaman saygı göstermiş ve gösterecek olan iki parti, emekçi sınıfların devlet yönetimine yükselmesini bu çerçevede görmektedir."

YABANCI MÜDAHALELERE KARŞI

"İki parti, yeni bir uluslararası işbirlikçi çerçevesinde gittikçe yakınlaşan bir işbirliğine dayanması gereken devletlerarası ilişkilerde, her halkın siyasal ve toplumsal rejimini egemen olarak kararlaştırma hakkının garanti edilmesi gerektiği görüşündedirler. Bu yıldızdır ki, iki parti, ABD emperyalizminin halkların kendi sorunlarına karşın niyetleriyle mücadele zorunluluğunu vurgulamakta ve her türlü yabancı müdahaleye karşı olduklarını belirtmektedirler."

TEKELCİ SERMAYEYE KARŞI
İTTİFAKLAR SORUNU

"İki parti, işçi sınıfının ve halk kitlelerinin başlıca düşmanı olan tekelci sermayeye karşı verilen mücadelenin başarısı için çeşitli toplumsal ve politik güçlerin özgürce birleşmesinin zorunlu olduğu, bu birleşme içinde işçi sınıfının yönetici rolünü uygulama yeteneğini kanıtlayabilmesi görüşündedirler. Bu geniş ittifaklar, bugünkü adımda olduğu kadar sosyalizmin kuruluşunda da gereklidir. Komünistlerle sosyalistler arasında sağlam ve sürekli işbirliğinin kurulması bu ittifakın temelini oluşturur."

AET'İN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

"Uyguladıkları politika sonucunda Ortak Pazar Avrupasında işsizliği ve toplumsal dengesizlikleri körükleyen çok uluslu ve ulusal tekelci grupların yönetici çevrelerinin halkın çıkarları ile temelden çelişen çizgisi karşısında, iki parti, AET'nin hedeflerinin ve işleyişinin demokratikleştirilmesi, demokratik, barışçı ve bağımsız bir Avrupa'nın kurulması yolunda halk kitlelerinin, sol güçlerin (Avrupa Parlamentosu içinde de olmak üzere) ortak girişimlerinin gelişmesine büyük önem vermektedirler. Aynı anlayış içinde, İspanya'nın hayatı bir dönem yaşadığı günlerde iki parti bu konuda bütün demokratların inancını dile getirdikleri kansıyla Frankocu rejimi su yada bu biçimde sürdürme girişimlerini kınarlar. Ayrıca, genç Portekiz demokrasisinin karşılaştığı güçlükler karşısında duydukları kaygıyı belirtirler, ve her türlü gerici tehlikeyi önleme ve ülkenin demokratik ve toplumsal ilerlemesini sağlama mücadelesinde bütün işçi sınıfı güçlerinin ve demokratik güçlerin birlik içinde olmasını arzu ederler."

BARİŞ İÇİNDE BİRARADA YAŞAMA

"İki partinin ortak bildirisinin son bölümünde de, "barış içinde birarada yaşamının bir yıldırma savaşının karşısındaki tek alternatif" olduğu belirtilmektedir: "Toplumsal ve politik statüko koruma anlamına gelmeyen barış içinde birarada yaşama, emperyalizme karşı, demokrasi ve sosyalizm için mücadele için daha elverişli bir ortam yaratmaktadır. Bir yandan bu mücadeleyi sürdüren iki parti, barışın daha da geliştirilmesi, genel silahsızlanmaya varılacağı kadar silahlanmanın karşılıklı ve dereceli olarak azaltılması, askeri blokların tedrici olarak aşılması ve lağvedilmesi yolundaki eylemlerini geliştirmektedirler."

Kapitalist batı dünyasının en güçlü iki Komünist Partisi Fransız ve İtalyan Komünist Partileri geçen 15 Kasım'da Roma'nın banliyösündeki Frattocchie'de bir ortak bildiri imzalandılar.

29 Eylül'de Paris'te iki parti heyetleri arasında yapılan görüşmelerin bir sonucu olarak 15 Kasım'da Roma'da imzalanan ve 18 Kasım'da kamuoyuna açıklanan ortak belge, birçok bakımlardan tarihsel bir önem taşıyor. Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri Georges Marchais'nin deyişleriyle "tarihsel bir belge niteliği taşıyan ortak metinde iki parti, demokrasi, sosyalizm ve sosyalizme geçiş kollarında ortak görüşlerini dile getirmektedirler". Gittikçe derinleşen kapitalizmin bunalım karşısında iktidar stratejilerini en geniş emekçi kitlelerin bir araya getirilmesi ve mücadeleye sokulması biçiminde tanımlayan FKP bu amaçla "Fransa halkının birliği"ni gerçekleştirme çalışırken, İtalyan Komünist Partisi de 1972'den bu yana "tarihsel uzlaşma" yoluyla tekelci büyük sermayenin ve uluslararası tekelin egemenliğini kırmayı amaçlamaktadır.

Kendi içindeki çelişkilere rağmen uluslararası bütünleşmesini pekiştirmeye çalışan emperyalizme karşı ilerici ve demokratik güçlerin vermesi gereken mücadele açısından, iki işçi sınıfı partisinin attıkları adım, bu açıdan evrensel bir boyuta sahiptir.

Fransa ve İtalya'nın gelişme koşulları, tarihsel, ekonomik, sosyal ve politik düzeylerde ayrı olmakla birlikte, her iki partiyi birleştiren ortak noktalar, Berlinguer'in deyişleriyle

"büyük sermayeyi yererebilecek ittifakları yaratma"da kendini göstermektedir. Fransız ve İtalyan Komünist partilerinin ortak bildirisinin bir özeti aşağıda bulacaksınız.

TEKELCİ SERMAYENİN BUNALIMI

"Kapitalist sistemi bütünüyle sarıyan bunalım, bütün ağırlığıyla işçilerin, emekçilerin, geniş halk kitlelerinin, köylülerin, esnaf ve zanaatkarların, küçük ve orta işletmelerin sırtına yüklenmektedir. Büyük sermaye ve emperyalizm, bunalımı kullanarak emekçilerin ve halkın ekonomik, sosyal ve politik kazanımlarını geri almak istiyor. İşçi sınıfı ve geniş emekçi kitleler mücadelelerini geliştirerek bu tertipleri boşa çıkarabilir ve yeni kazanımlar elde edebilirler. Bugünkü bunalım, Fransa ve İtalya için, demokrasiyi geliştirmek, onu sosyalizme doğru ilerletmek zorunluluğunu her zamankinden çok ortaya çıkarmaktadır.

DEMOKRATİKLEŞME VE ÖZGÜRLÜKLER

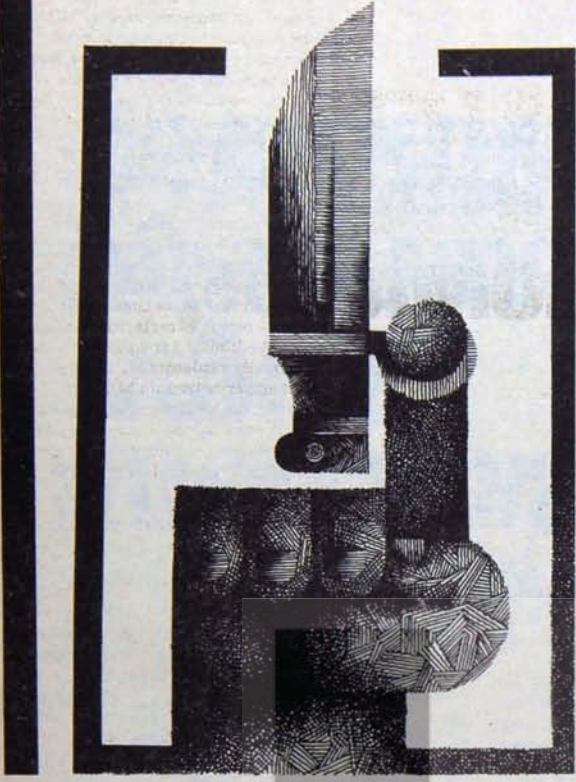
İtalyan ve Fransız komünistleri, sosyalizme doğru yürüyüşün ve sosyalizmin kurulmasının siyasal, sosyal ve ekonomik hayatın demokratikleştirilmesi çerçevesinde gerçekleşmesi gerektiği görüşündedirler. Sosyalizm, demokrasinin ve özgürlüğün bir üst aşaması, "sonuna kadar götürülmüş bir demokrasi" olacaktır. Bu anlamda, hem büyük demokratik burjuva devrimlerinin, hem de başını işçi sınıfının çektiği yúzylımızın bu-

yük halk mücadelelerinin sonucunda elde edilen tüm özgürlükler güvence altına alınacaktır.

Düşünce ve ifade, yayın, toplanma ve dernek, gösteri-yürüyüş, içte ve dışta dolaşma, özel yaşamın dokunulmazlığı, din, felsefi, kültürel ve sanatsal düşünceler ve kanaat özgürlükleri bu arada güvence altında olacaktır. Fransız ve İtalyan komünistleri, siyasal partilerin çokluğundan (muhalefet partilerinin de var olma ve faaliyette bulunma hakkı dahil olmak üzere), örgütlenme özgürlüğünden ve çoğunluk ve azınlıkların demokratik olarak birbirlerinin yerine geçmesi olanağında; laiklikten ve devletin demokratik olarak işlenmesinden, adaletin bağımsızlığından yana olduklarını belirtirler. Aynı şekilde, sendikaların serbest çalışması ve bağımsızlığı taraftarı olduklarını açıklarlar. Fransız ve İtalyan komünistleri, işçilerin gerçek haklarla yönetime katılabilecekleri, geniş karar yetkilerine sahip olabilecekleri bir biçimde, işyerlerinde demokrasi-nin geliştirilmesine temel bir önem vermektedirler."

TOPLUMUN SOSYALİST DÖNÜŞÜMÜ

"Toplumun sosyalist dönüşümü, başlıca üretim ve dağıtım araçları üzerinde kamu denetimi, bu araçların giderek toplumsallaştırılmasını, ulusal düzeyde demokratik bir planın yürürlüğe konmasını gerektirir. Küçük ve orta köylü mülkiyeti, zanaatçılık, sanayi ve ticarettaki küçük ve orta işletmeler sosyalizmin kuruluşunda özel bir rol alacaklardır. Bu dönüşüm, ancak halkın çoğunluğunu işçi sınıfı çevresinde bir araya getiren

MILKO DİKOV

Üst üste iki yıldır Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Karikatür Yarışmasında "başarı ödülü" kazanan ünlü Bulgar karikatürcüsü Milko Dikov, Karikatürcüler Derneğinin davetlisi olarak İstanbul'a geldi. Birçoğu hiç yayınlanmamış 30 kadar karikatürü de Karikatür Müzesinde sergilenmekte.

1930'da doğan Dikov, Sofya Güzel Sanatlar Akademisini bitirdi, 1959'dan bu yana karikatür ve çizgi filmle uğraşmakta. Birçok dış yarışmada ödülü var ve "Sterşel" dergisi çizerlerinden.

Bütün dünya sorunları konuları arasında yer alan Dikov, faşizme karşı mücadeleyi insanlığın ortak mücadelesi olarak görmektedir. Ayrıca, bürokrasiyi de çizgileriyle eleştirmektedir.

i ş k e n c e c e c i b a ş ı h e y ^x

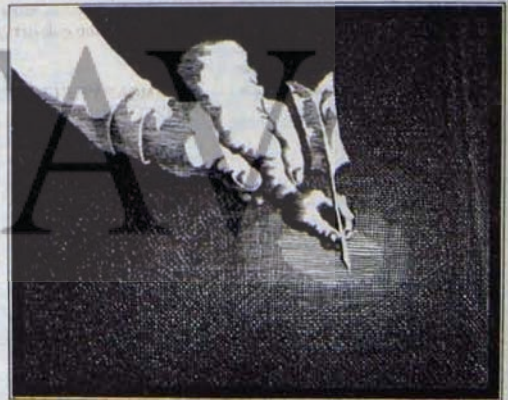
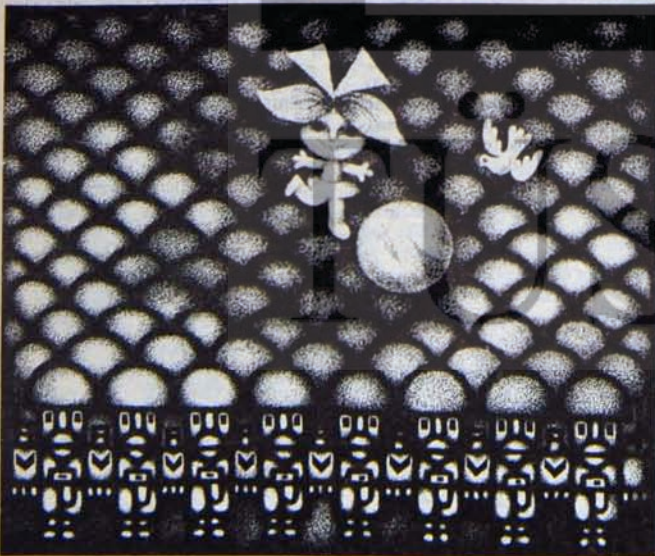
yaşar miraç

işkencecibaşı hey
zulfün kırbaç
dün şaklıyordun üstümüzde
kadın erkek
çocuk bebek
yaşlı sakat kör demeden
zindanda doğan bebeyi
kestiriyordun memeden
karni çocuklu gebeyi
öldürüyordun tekmeden
dağlıyordun vücutları
her gün hem de hiç şaşmadan
çünkü kavrayamamıştık
örgütlenme gereğini
çünkü anlayamamıştık
ileriyi görenleri
bilinçsizdik dağınktık
her bir tuzağa açtık
kimimiz geçim derdinden
başka şey görmez olmuştuk
kimimiz kısır döngüden
bir türlü kurtulmamıştık
kimimiz korkak olmuştuk
kimimiz aylak olmuştuk
kimimiz de kahrımızdan
yanlış sapar olmuştuk
o sinsisi yaklaşan
şakırtını duymamıştık
perdelerin arkasından
yüzünü seçememiştik

işkencecibaşı hey
zulfün kırbaç
dün şaklıyordun üstümüzde
bugün seni
gene
ohluyorlar pohluyorlar
süslüyorlar püslüyorlar
yaldızlayıp sürüyorlar
ikide bir önümüze
fakat ne yapsalar boştur
artık iyi tanıyoruz
senin o karayüzünü
senin o sivri yüzünü
artık iyi tanıyoruz
artık toparlanıyoruz
süte konacak sineği
suçüstü yakalar gibi
seni hemen görüyoruz
sütümüzü kirletmemen
alınımızı göğsümüzü
kana zehre bulamaman
i çin seni önliyoruz
artık toparlanıyoruz

işkencecibaşı hey
zulfün kırbaç
dün şaklıyordun üstümüzde
artık o eski neşen yok
hey ölüm sivrisineği
hey kana susamış yarasa
artık o eski neşen yok
oysa örgütlü sesimiz
daha gür çıkacak bizim
yanıkacak gün geçtikçe
ve pis şakırtını iyce
cılız vızıltını iyce
susturuvacak yücelen
türkülerimiz gürölce
türkülerimiz binlerce
türkülerimiz özgürce

^x karatürküler'den

PROF. MÜMTAZ SOYSAL'IN
YÜRÜYÜŞ'E VERDİĞİ
ÖZEL DEMEÇ

DEMOKRASİ, SOSYALİZMİN DOĞAL SONUCUDUR

● Öğretim yılı başlayalı bir ay oldu. Üniversiteler ve Yüksek Okullar hatta orta öğretim kurumları işlemez durumda. Olayları nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Gençlik Olayları" olarak bilinen olaylar gerçekte gençlik olayı değildir. Bu olayları, toplumumuzda görülen kutuplaşmanın ve bu kutuplaşmadan doğan çatışmaların gençlik kesimine yansımaları olarak ele almak gerekir. Üniversite içindeki çatışmalar bu genel çatışmanın yalnızca bir kesitidir.

Üniversitelerin gençlikteki bu kutuplaşma ve çatışmaları üniversite çerçevesinde bir tartışmaya ve diyaloga dönüştürecek bir çaba içine girdikleri düşüncesinde değilim. Eğer üniversiteler kendi ölçülerinde bir diyalog ortamını sağlayacak etkili tedbirler alsalardı, olayların üniversite dışı niteliği yalın olarak ortaya çıkacaktı. Ancak üniversiteler kendi paylarına düşeni yapmadılar. Daha doğrusu toplum kendisinin bir parçası olan üniversitelerde yapılması gerekeni yapmadı. Böylece, olaylar sürüp gidiyor.

Üniversite kesimindeki olaylar Türkiye'de 1968 - 1969 yıllarında yoğunlaştığında öğrencilerin genel bir takım isteklerle ortaya çıktıkları görülmüştü. Öğrencilerin bu istekleri, çağımızdaki gelişmelere ters düşmeyen haklı isteklerdi. İstenen, Üniversite yönetiminin ve verilen eğitimin içeriğinin demokratik doğrultuda değiştirilmesi idi. Öğrencilerin üniversite yönetimine katılması isteniyordu. Bunlar olumlu isteklerdi. Böylece, yöneticiler öğrencilerle kuracakları diyalog sonunda kendilerini yenileme olanağı bulabileceklerdi. Öğrenciler de kendilerini ilgilendiren işlerde oldukça erken dönemde sorumluluk yüklenmeye alışarak kazançlı çıkacaklardı. Batıda da bu sorun öğrencilerin yönetime katılmasıyla olumlu bir yöne so-kulmuştu.

Türkiye'de ise tersine bir gelişme görüldü. 12 Mart döneminde, toplumun tümünü sarsan olayların temel nedeni olarak öğrencilerin üniversitelerdeki eylemleri gösterildi. Anayasa'da yapılan değişiklikler, Dernekler Yasasında ve Üniversiteler Yasasında yapılan değişiklikler, öğrencilerin üniversite içerisinde tartışmalarını ve örgütlenmelerini önledi, onları üniversite dışına itti. Yönetime katılmak bir yana, öğrencinin üniversite içinde serbestçe tartışma özgürlüğü bile ortadan kaldırıldı. Oysa, üniversite, sağlayacağı diyalog ortamıyla, kutuplaşmanın, hiç olmazsa kendi düzeyinde, çatışmaya dönüşmesini önleyebilir.

● Olayların üniversite kesimine sığmasına neden olan genel toplumsal gelişmeler üzerinde durabilir misiniz?

Türkiye hızlı bir yapısal değişiklik geçiriyor. Sanayileşme ve kentleşme giderek ağırlığını duyuruyor. Nüfus patlaması ve işsizlik gibi sorunlar toplumun durağan görünümünü sarmaktadır. Başka ülkelerde çok daha önce ortaya çıkan toplumsal kutuplaşmalar Türkiye'de de belirmeye, netleşmeye başlamıştır. Kişiler, kişisel çıkarları ile sınıfsal çıkarları arasındaki bütünleşmenin her geçen gün daha çok bilincine varıyor. İnsan, kendi sınıfı ile diğer sınıflar arasındaki ilişkiyle rol oynamak gereğini duyuyor. Sanayileşen bir toplum için olağandışı bunlar. Ne varki, siya-

sal yapı da bu kutuplaşmaları yansıtabilecek, onları olağan siyasal kanallara, kurumlara dökebilecek bir nitelikte olmalıdır. Oysa Türkiye'de bu çatışmaları karşılayabilecek durumda olmaması nedeniyle çatışmalar sokağa taşmaktadır.

Tutucu ve çıkarıcı çevreler, toplumdaki gelişmeden hoşnut olmadıkları, bu gelişmeyi engellemek istedikleri için karşıtların normal siyasal kanallara aktarılmasını önleme çabasındadırlar. Gerçekte olağan olan bu kutuplaşma ve gelişmeleri, durdurulması gereken, toplumu yıkacak bir olgu olarak göstermek istemektedirler. Böyle olunca da yangına körükle gidilmektedir. Yani, karşıtlar, normal kanallara yerine, onları daha da alevlendirecek olan kanallara dökülmek istemektedir. Asıl üzerinde durulması gereken yön de budur.

● MC İktidarının oluşmasını ve MC partileri arasındaki ilişkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

MC İktidarı, toplumdaki gelişimden huzursuz olan çevrelerin, aralarındaki çelişkileri ikinci plana atarak, geçici bir süre içinde olsa, bir araya gelme zorunluluğunu duymalarının ürünüdür. Ancak bu geçici ve zoraki birleşme, toplumdaki gelişmeyi durdurabilecek güçte değildir. MC İktidarı, toplumun özlemlerini karşılayacak durumda olmadığı gibi, kendi başlattığı gelişmeleri de kontrol edememektedir. Bu açıdan MC, topluma hükmedebilme yetenek ve gücünü olağanüstü takviyelerle sağlamlaştırmak istemektedir. Sanıyorum ki, olayların gelişmesinde ve gerekli tedbirlerin alınmamasında, bunalım ortamını korumak ve bu ortamda olağanüstü tedbirlere yönelmek niyetinin de payı vardır. Daha açık söylemek gerekirse, MC, kendisinin başlatacağı ve kendisinin denetiminde sürecek bir sıkıyönetimle toplumdaki gelişmeyi önleme düşüncesini taşımaktadır.

● MC'nin konumu ve niyetleri bu oluncu Parlamento'da MC karşısında en büyük gücü oluşturan CHP'nin tutumu sizce ne olmalıdır?

Normal dönemlerde, iktidarın yıpranmasını beklemek, iktidarın açıklarından yararlanmak ve sırası geldiğinde kamuoyunun tepkisinden yararlanarak onu düşürmek bir muhalefet partisi için doğal bir davranıştır. Ancak Türkiye'de böyle uzun bir süre beklemeye olanak tanıyacak koşulların bulunduğunu sanmıyorum. Çünkü iktidarın başlattığı süreçler, izlediği çizgi normal bir muhalefetle önlenemez bir çizgi değildir. Eğer uzun bir süre beklenirse gelişim tam bir faşizmle sonuçlanabilir ve bunu önlemek için de vakit çok geç olabilir. CHP de, bir süredir, iktidardan uzak durmak ve iktidarı iyice yıpranacağı bir dönemde iktidara talip olmak eğilimini sezmekteyim. Bence, bu yanlış bir eğilimdir. Türkiye, böylesine uzun bekleyişler ülkesi değil. Bu açıdan, MC'nin iktidarda kalarak yıpranmasını beklemek yerine, MC dışındaki güçlerle ya da MC'nin içindeki bölünmelerden yararlanarak MC'nin iktidardan düşürülmesi gerekir. CHP'nin de yakın bir iktidara hazırlanması doğru olur. CHP bu uğraşta parlamento dışında bile olsa, kendisine yandaş olabilecek kuruluşları, ve işçi sınıfı ile ilişkide bulunma durumundaki partilerini yanında bulabileceklerdir.

● CHP'nin kendi soluyla olan ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

CHP'nin bu konudaki tutumunda, özellikle son 7 - 8 aydır, olumlu ve ileriye yönelik bir gelişme vardır. Bir süre önce, CHP, kendi kişiliğini bulmak ve kendi bütünlüğünü korumak için, solundaki kuruluşlara yüklenmek, onları eleştirmek yolunu seçmişti, CHP bugün de kendi kişiliği ve bütünlüğü konusunda eskisi kadar hassastır. Ancak, kendi solunu, sağın yaptığı biçimde damgalamak ve engellemek yolunu tercih etmemektedir. Tam bir özgürlük anlayışı içinde onlarında hayat hakkını, gelişme ve örgütlenme hakkını kabul etmektedir. Tabii, bunu yaparken, kendi doktrini ile sosyalistler arasındaki ayrılığı vurgulamaktan da geri kalmamaktadır. Bu "ayrı, fakat saygılı" tutum, aslında umut verici bir gelişmedir. Sağdaki partilerin, aralarındaki ayrılıkları bir kenara atarak ortak payda etrafında birleşmeleri gibi, gerektiğinde CHP'nin de kendi solu ile ortak bir demokrasi cephesi oluşturması olanaklarını artırmaktadır.

● Yukarıda sözünü ettiğiniz "demokrasi cephesi" olanakları açısından solu nasıl değerlendiriyorsunuz? Sosyalist partiler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Bugünlerde en çok sözü edilen konulardan biride "sosyalist parti enflasyonu" dur. Kadrolardan ve gerekli temelden yoksun partilerin kurulduğundan söz ediliyor. 12 Mart dönemi gibi ağır bir baskı döneminden geçen solun bugün örgüt olarak yeterince güçlü olmaması olağandır. Gelişen, sanayileşen bir toplumda, örgütlenme biçimleri, benimsenecek yöntemler, çalışan sınıflarla bağ kurma yöntemleri açısından solda bir çok kuruluşun, çeşitli "alt - doktrin"lerin bulunması da doğaldır. Önemli olan, bu kuruluşların bir çeşit yarışma sonucunda bütünleşmeleridir. Yani, hangisi Türkiye'nin objektif koşulları içinde en doğru davranışı gösterebiliyorsa, kendi tabanı ile gerekli ilişkileri kurabiliyorsa ve Türkiye'nin sorunlarına cevap verebilecek formülleri bulabiliyorsa o parti sıvırlacak, öbürleri küçük partiler olarak kalacaklardır.

● Demokrasi mücadelesi açısından, Anayasa'da yapılan değişiklikleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Eskiden çok sorulan bir soruyu yineliyim : "Bugünkü Anayasa sosyalizme açık mıdır?"

Bugünkü anayasa bütün değişikliklere rağmen, demokratik bir devletin anayasası olma iddiasındaysa böyle bir sorunun yeri olmaması gerekir. Benim kafamda, demokrasi ile sosyalizm özdeş kavramlardır. Böyle bir özdeşleştirmeye varamayan insanlarda vardır. Ancak onlar içinde şöyle bir durum söz konusu: Sosyalist düşünce nasıl belirli koşulların ürünü ise, sosyalizm karşı düşünceler de, diyaliktik bir biçimde, sosyalist düşüncenin var olmasıyla kişilik ve anlam kazanır. Sosyalist partilerin bulunmadığı bir demokrasi düşünülemez. Bugün "Anayasa sosyalizme kapalıdır." deniyorsa bu, "anayasa demokrasiye kapalıdır" demektir. Anayasanın sosyalizme açık oluşu, hukuk ve madde yorumlarının ötesinde, "demokratik" bir anayasa oluşunun sonucudur.